

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ : ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ : ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΜΣ : ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ

ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ηλιάννα Κωστάκη

Επιβλέπων : Κωνσταντίνος Καραμάνης

Αναπληρωτής Καθηγητής

Πρέβεζα , Μάιος, 2021

**THE IMPACTS OF THE ECONOMIC CRISIS ON YOUTH
UNEMPLOYMENT IN GREECE**

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

ΠΡΕΒΕΖΑ, ΜΑΙΟΣ 2021

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Επιβλέπων καθηγητής

Κωνσταντίνος Καραμάνης,

Αναπληρωτής Καθηγητής

2. Μέλος επιτροπής

Ειρήνη Τριάρχη

Λέκτορας

3. Μέλος επιτροπής

Νικόλαος Αρνής

Λέκτορας

© Κωστάκη, Ηλιάνα, 2021.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις διατάξεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Κωστάκη Ηλιάννα

Υπογραφή

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέπων καθηγητή μου, κ. Κωνσταντίνο Καραμάνη, για την άψογη καθοδήγηση και την αδιάσπαστη συνεργασία καθ' όλη την διάρκεια συγγραφής της διπλωματικής μου. Η εποπτεία και η παροχή συμβουλών του υπήρξαν καταλυτικές στην διαχείριση και στην ολοκλήρωση αυτής της εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία πραγματοποιείται μια προσπάθεια να αναφερθούν και να αξιολογηθούν οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ανεργία των νέων στην Ελλάδα. Στόχος της μελέτης μας είναι να οριστούν τα οικονομικά μεγέθη που επηρεάζουν το γενικό δείκτη ανεργίας μέσα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση και να εφαρμοστούν μέθοδοι για την ανάλυση των συσχετίσεων τους με την ανεργία νεανικών ηλικιών μέσω οικονομετρικών υποδειγμάτων. Τα ανωτέρω αναπτύσσονται σε δύο θεμελιώδη κεφάλαια και την εισαγωγή. Επιπλέον, το θεωρητικό μέρος διακρίνεται στην πτυχή της εισαγωγής και της βιβλιογραφικής επισκόπησης ενώ το πρακτικό μέρος αποτελείται από τη μελέτη οικονομετρικών υποδειγμάτων και την εξαγωγή συμπερασμάτων.

Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο αναφέρονται λεπτομερώς διάφοροι ορισμοί που ερμηνεύουν την ανεργία και την οικονομική κρίση είτε εντός ελληνικών συνόρων είτε εκτός. Στην επόμενη ενότητα γίνεται λόγος για τα αίτια εμφάνισης της ανεργίας στον ελλαδικό χώρο δίνοντας έμφαση στον περιορισμό της ζήτησης πτυχιούχων ανωτέρων σπουδών, στις απέλπιδες πολιτικές κατευθύνσεις, στα υψηλά χρηματικά και πνευματικά κόστη των εργαζομένων αλλά και στις εισροές μεταναστών. Το τρίτο μέρος της βιβλιογραφικής επισκόπησης αναλύει περισσότερο τα προαναφερθέντα φαινόμενα εστιάζόμενο στην σκοπιά των νέων Ελλήνων. Επίσης, η τελευταία πτυχή του θεωρητικού μας μέρους βασίζεται σε τρόπους που επιφέρει μεταβολές στην ανεργία μια δυσμενής οικονομική ύφεση.

Στη συνέχεια εισάγεται το ερευνητικό μέρος, το οποίο πιστοποιεί τις στατιστικά σημαντικές επιδράσεις της χρηματοπιστωτικής κρίσης στους νέους άνεργους. Ειδικότερα, αναπτύσσονται αρκετά μοντέλα είτε για το γενικό δείκτη ανέργων, ή το δείκτη νέων ανέργων, ή το φυλετικό διαχωρισμό στην ανεργία νεαρών ηλικιών είτε των πτυχιούχων νέων ανέργων. Οι παραπάνω εξαρτημένες μεταβλητές ερμηνεύονται μέσα από συγκεκριμένα οικονομετρικά υποδείγματα υπό την παρουσία ανεξάρτητων οικονομικών παραμέτρων. Το δείγμα που εξετάζεται αφορά τα έτη 2000-2016 και εξετάζεται η περίπτωση της Ελλάδος στους προαναφερθέντες παράγοντες. Επιπλέον, οι στατιστικές μέθοδοι πραγματοποιούνται με τη συνδρομή του στατιστικού πακέτου SPSS. Εν κατακλείδι, δημιουργούνται υποδείγματα με υστέρηση στο χρόνο και συγκρίνονται με τα αποτελέσματα των προηγούμενων μοντέλων για την εξαγωγή συμπερασμάτων.

Λέξεις-κλειδιά: οικονομική κρίση, ανεργία στην Ελλάδα, ανεργία των νέων, συσχέτιση ανεργίας – χρηματοπιστωτικής κρίσης

ABSTRACT

In the present work an attempt is made to report and evaluate the effects of the economic crisis on youth unemployment in Greece. The aim of our study is to define the economic figures that affect the general unemployment rate through the literature review and to apply methods for the analysis of their correlations with youth unemployment through econometric models. The above are developed in two fundamental chapters and the introduction. In addition, the theoretical part is distinguished in the aspect of introduction and bibliographic review while the practical part consists of the study of econometric models and the drawing of conclusions.

More specifically, the first chapter describes in detail various definitions that interpret unemployment and the economic crisis either within Greek borders or abroad. The next section discusses the causes of unemployment in Greece, emphasizing the limitation of the demand for higher education graduates, the desperate political directions, the high financial and intellectual costs of employees and the influx of immigrants. The third part of the bibliographic review further analyzes the aforementioned phenomena focusing on the point of view of the young Greeks. Also, the last aspect of our theoretical part is based on ways that change in unemployment an adverse economic recession.

Then the research part is introduced, which certifies the statistically significant effects of the financial crisis on the young unemployed. In particular, several models are being developed for either the general unemployment rate, the young unemployment rate, or the racial segregation of young or unemployed young graduates. The above dependent variables are interpreted through specific econometric models in the presence of independent economic parameters. The sample examined concerns the years 2000-2016 and the case of Greece is examined in the aforementioned factors. In addition, statistical methods are performed with the help of the SPSS statistical package. In conclusion, time-lagged models are created and compared with the results of previous models to draw conclusions.

Keywords: economic crisis, unemployment in Greece, youth unemployment, correlation between unemployment rate and financial crisis

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	iv
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	v
ABSTRACT	vii
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	viii
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	ix
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	xi
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	xii
1. Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	17
1.1 Διάφοροι Ορισμοί για την ανεργία και την οικονομική κρίση στον υπόλοιπο κόσμο και στην Ελλάδα	17
1.2 Λόγοι εμφάνισης της ανεργίας στην Ελλάδα.....	23
1.2.1 Περιορισμένη ζήτηση σε άτομα με υψηλό γνωστικό περιβάλλον.....	23
1.2.2 Η ανικανότητα των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης.	26
1.2.3 Η υψηλή προστασία και το αφανές κόστος των εργαζομένων.	27
1.2.4 Η ανελαστικότητα στην αγορά.....	28
1.2.5 Ο ρόλος των μεταναστών.	29
1.3 Επέκταση στην ανεργία των νέων στην Ελλάδα.....	29
1.4 Τρόποι επιρροής της ανεργίας νέων από τις οικονομικές κρίσεις	34
2. Ερευνητικό μέρος.....	45
2.1 Περιγραφή των δεδομένων που θα αναλυθούν.....	45
2.2 Σχέση οικονομικής κρίσης με ποσοστό ανεργίας	49
2.3 Συσχέτιση οικονομικής κρίσης των νέων με βάση το φύλο τους ή το επίπεδο εκπαίδευσης τους.....	58
2.4 Χρονοσειρά ανεργίας νέων υπό την οικονομική ύφεση	67
3. Συμπεράσματα	77
BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	80
Ελληνική	80

Ξενόγλωσση.....	81
-----------------	----

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1 : Επεξήγηση τύπων κρίσεων που εξετάζονται.....	46
Πίνακας 2 : Συσχετίσεις των μεταβλητών του μοντέλου της Ανεργίας.....	48
Πίνακας 3 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (2).....	49
Πίνακας 4 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (2).....	50
Πίνακας 5 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (2)	50
Πίνακας 6 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (3).....	51
Πίνακας 7 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (3).....	52
Πίνακας 8 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (3)	52
Πίνακας 9 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υποθετικό υπόδειγμα με την προσθήκη της ΑΞΕ	54
Πίνακας 10 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (4).....	54
Πίνακας 11 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (4)	55
Πίνακας 12 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (4)	55
Πίνακας 13 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (5).....	56
Πίνακας 14 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (5)	57
Πίνακας 15 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (5)	57
Πίνακας 16 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (6).....	59
Πίνακας 17 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (6)	59
Πίνακας 18 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (6)	59
Πίνακας 19 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (7).....	60

Πίνακας 20 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (7)	60
Πίνακας 21 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (7)	61
Πίνακας 22 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (8).....	62
Πίνακας 23 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (8)	62
Πίνακας 24 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (8)	63
Πίνακας 25 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (9).....	63
Πίνακας 26 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (9)	64
Πίνακας 27 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (9)	64
Πίνακας 28 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (10).....	65
Πίνακας 29 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (10)	65
Πίνακας 30 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (10).....	65
Πίνακας 31 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (11).....	66
Πίνακας 32 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (11)	66
Πίνακας 33 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (11).....	67
Πίνακας 34 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (12).....	69
Πίνακας 35 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (12)	69
Πίνακας 36 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (12).....	70
Πίνακας 37 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (13).....	71
Πίνακας 38: Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (13)	71
Πίνακας 39 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (13).....	72
Πίνακας 40 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (14).....	73
Πίνακας 41 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (14)	73

Πίνακας 42 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (14).....	74
Πίνακας 43 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (15).....	75
Πίνακας 44 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (15)	75
Πίνακας 45 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (15).....	76

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1 Διαχρονική εξέλιξη δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων στην περίοδο 2005-2016.....	21
Γράφημα 2: Αλλαγές στις ετήσιες αποδοχές των εργαζομένων στην Ελλάδα (χιλιάδες ευρώ/ έτος). .	36
Γράφημα 3. Αλλαγές στην παραγωγικότητα των εργαζομένων στην Ελλάδα (διακεκομμένη γραμμή) και στην Ευρώπη (ανά έτος).....	39
Γράφημα 4: Η ανεργία των γυναικών στην Ελλάδα ανά έτη.....	40
Γράφημα 5: Η ανεργία των νέων στην Ελλάδα ανά έτη.....	41
Γράφημα 6: Οι εργαζόμενοι σε βιομηχανικές και οικοδομικές δραστηριότητες ή υπηρεσίες ανά έτος στην Ελλάδα.....	41
Γράφημα 7: Αλλαγές ωρών εργασίας ανά εργαζόμενο για κάθε έτος στην Ελλάδα.	42
Γράφημα 8: Η πορεία των ΑΞΕ στην Ελλάδα ανά έτος.	44

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η οικονομική κρίση μπορεί να οριστεί ως η συνθήκη στην οποία μια οικονομία παραλύεται από μια συνεχή και σημαντική μείωση της ολότητας της. Πιο συγκεκριμένα, ερμηνεύεται σαν υποτίμηση όλων των μακροοικονομικών μεγεθών, δηλαδή της απασχόλησης, του εθνικού προϊόντος, των τιμών και των επενδύσεων. Οι ειδικοί των οικονομικών χαρακτηρίζουν την οικονομική κρίση ή οικονομική στασιμότητα, σαν μία μακροπρόθεσμη πορεία της οικονομίας, αναπόφευκτη, με δυσοίωνες μεταβολές στο ακαθάριστο εθνικό προϊόν της. Ταυτόχρονα, παρουσιάζεται με το γεγονός αυτό και ένα σημαντικά αυξημένο ποσοστό ανεργίας, το οποίο ίσως δημιουργήσει συνθήκες φτώχειας σε ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού της κοινωνίας όπου εμφανίζεται.

Ο κυριότερος δείκτης οικονομικών κινήσεων είναι οι επενδύσεις, που όταν παρουσιάζουν σημαντική μεταβλητότητα, επηρεάζουν παράλληλα και τα υπόλοιπα οικονομικά αγαθά. Γι' αυτό το λόγο, η οικονομική κρίση αποτυπώνεται σε μία από τις δύο καταστάσεις των οικονομικών αλλαγών ιστορικά, τη φάση της καθόδου, τη στιγμή δηλαδή που η οικονομική ρευστότητα ασθενεί μέσα από μια διαρκή συρρίκνωση. Οι οικονομικές αλλαγές μπορούν να θεωρηθούν ως οι συχνές και συνεχόμενες αυξομειώσεις της οικονομικής κινητικότητας σε μια οικονομία. Στη βιβλιογραφία μπορεί να συναντηθεί ως οικονομικοί κύκλοι ή με τον αγγλικό όρο (business cycles), με σκοπό την επισήμανση της ξεχωριστής θέσης που κατέχουν οι επενδύσεις στην πορεία ενός οικονομικού κύκλου.

Αρκετές στατιστικές μελέτες έχουν δείξει πως οι οικονομικοί κύκλοι έχουν διάρκεια ζωής 7 με 11 χρόνια. Όσον αφορά τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης, μπορούν να συμπεριληφθούν σε αυτές, η πτώση του Α.Ε.Π. ή και αρνητικές τιμές του που παρουσιάζονται σε ορισμένες περιπτώσεις για πολλές χώρες, και η αλματώδης άνοδος του ποσοστού της ανεργίας παγκοσμίως (σε χώρες αδύναμες οικονομικά, αυτή η συνέπεια μπορεί να τις καταστρέψει ολοκληρωτικά δίνοντας ιδιαίτερα εκρηκτικές διαστάσεις, επιβαρύνοντας έτσι και άλλα κοινωνικά πολιτικά προβλήματα στις κοινωνίες τους). Η ελάττωση των χορηγούμενων πιστώσεων από τις τράπεζες προς τις επιχειρήσεις, ιδιαίτερα τις startup, μικρομεσαίες αλλά ακόμη και τους ιδιώτες, λειτουργεί αρνητικά στις ομάδες αυτών των ατόμων (Πελεκάνου, 2017).

Η αύξηση του κόστους δανειοδότησης των κρατών, ειδικά των χωρών που εμφανίζουν υψηλό δημόσιο χρέος, σε συνδυασμό με την άνοδο του δημοσίου χρέους των χωρών, εξαιτίας των ιδιαίτερα μεγάλων επιτοκίων στα ομόλογα του κράτους, επιβάρυνε ακόμη

περισσότερο το κλίμα που επικρατούσε. Επιπλέον, άλλη μία δυσμενής εξέλιξη που παρατηρείται, αφορά την χρεοκοπία πολλών επιχειρήσεων με αρνητικές συνέπειες για το σύστημα οικονομίας της εκάστοτε χώρας. Ένα φαινόμενο, ουκ ολίγες φορές συχνό, που εντοπίζεται σε κρίσεις οικονομικών καταστάσεων αποτελούν οι συνεταιρισμοί πολλών επιχειρήσεων ή αλλαγή της βάσης τους και των οικονομικών τους δραστηριοτήτων σε άλλες γωνιές της Γης, επιταχύνοντας έτσι το ρυθμό αύξησης της ανεργίας. Σε αυτή την φάση προσκολλάται και η κατάργηση της πλειονότητας των κοινωνικών παρεμβάσεων, με αφορμή την διατήρηση των θέσεων εργασίας στην ολότητά τους, δημιουργώντας τη ραγδαία αποτελμάτωση των κατώτερων (ασθενών) κοινωνικών στρωμάτων, με τρομερές αρνητικές επιπτώσεις στην ποιότητα της ζωής (ίσως και της επιβίωσης τους).

Η ανεργία μπορεί να οριστεί ως η συνθήκη ενός ατόμου, στην οποία παρά το γεγονός ότι κατέχει τις απαραίτητες προϋποθέσεις, ικανότητες, δυνατότητες, δεξιότητες ώστε να αποτελέσει σημαντικό γρανάζι της μηχανής που ονομάζεται αγορά εργασίας, δεν υπάρχει η κατάλληλη ζήτηση που να του παρέχει το δικαίωμα στην άσκηση κάποιας εργασίας. Στο σημείο αυτό, θα πραγματοποιηθεί μια ταξινόμηση ανάλογη με τις κατηγορίες ατόμων σε σχέση με τον εργασιακό παράγοντα (Μπασαράς, χ.χ.).

Το εργατικό δυναμικό συμπεριλαμβάνει όσους ασκούν κάποια επαγγελματική ιδιότητα (απασχολούμενοι) και αυτούς που δεν εργάζονται (άνεργοι) αλλά έχουν τις προδιαγραφές για να καταστούν στην κατηγορία των πρώτων κάποια χρονική περίοδο. Ο τρόπος με τον οποίο γίνεται αντιληπτή η δεύτερη κατηγορία καθορίζεται μέσω των ίδιων των ατόμων τα οποία προσπαθούν με κάθε μέσο να βρουν εργασία. Συνήθως τείνουν να αναζητούν θέσεις εργασίας με αποστολή του βιογραφικού σημειώματος τους σε εταιρείες είτε σε προκηρύξεις νέων θέσεων εργασίας είτε αυτόβουλα προσμένοντας να εντυπωσιάσουν τον υπεύθυνο και να τους προσλάβει. Το μη-εργατικό δυναμικό αποτελεί το μέρος των δυνητικά πρόθυμων να εργαστούν, αλλά αντί αυτού, ασχολούνται με άλλα θέματα, όπως με τα οικιακά, ή όντας συνταξιούχοι, ή όντας φορείς σοβαρών υποκείμενων νόσων, που είναι αποστασιοποιημένοι από την εργασία, ή δεν αναζητούν (δεν έχουν την προθυμία για) εργασία.

Το ποσοστό ανεργίας είναι ο αριθμός των ανέργων, όταν διαιρεθεί με όλα τα άτομα του εργατικού δυναμικού. Διακρίνονται τρία κύρια είδη ανεργίας :

- Η *Ανεργία τριβής* δημιουργείται λόγω της έντονης ρευστότητας μετακινήσεων των ανθρώπων από μέρος σε μέρος ή αλλαγές θέσεων εργασίας ή άλλων καταστάσεων που αφορούν τα στάδια της ζωής. Στην πτυχή αυτή, μπορούν να συμπεριληφθούν τα άτομα που, εξαιτίας φυσικών παραγόντων, δεν είναι ικανά να συμμετάσχουν σε εργασία. Με λίγα λόγια, το σύνολο αυτό αντιπροσωπεύει το ελάχιστο επίπεδο ανεργίας, που παραμένει αλώβητο σε μια κινητική και συνεχώς αναπτυσσόμενη κοινωνία.

Η βέλτιστη εξήγηση που μπορεί να αποδοθεί σε αυτό το ζήτημα έχει σχέση με το γεγονός ότι ακόμη κι αν η οικονομία βρίσκεται σε πλήρη απασχόληση, αρκετοί θα αποχωρούν από τις θέσεις τους για πλήθος λόγων. Οι πτυχιούχοι απόφοιτοι και πρώην φοιτητές θα επιζητούν την απορρόφηση τους από το εργασιακό σύστημα μετά την αποφοίτησή τους. Νέοι γονείς ίσως να βρίσκονται σε φάση επανένταξης στο εργατικό δυναμικό, ή κάποιοι ίσως να επιθυμούν μια καλύτερη ή μια διαφορετική εργασία, ευνοϊκότερες συνθήκες εργασιακού περιβάλλοντος, μεγαλύτερες απολαβές, αλλαγή επαγγέλματος (Σαμαρτζής, 2018).

- Η *Δομική ανεργία* (ή διαρθρωτική ανεργία), πηγάζει από τη μεταβλητότητα ανάμεσα σε προσφορά και ζήτηση, αφού αρκετοί κλάδοι ή γεωγραφικές τοποθεσίες παρουσιάζουν ανοδική ζήτηση ενώ άλλοι καθοδική ή ανύπαρκτη (σε ακραίες περιπτώσεις) ζήτηση.
- Η *Κυκλική ανεργία* οφείλεται στην μειωμένη ολική ζήτηση προϊόντων και υπηρεσιών. Αυτή η κατηγορία ανεργίας είναι συνέπεια της αισθητά μειωμένης ανάπτυξης σε όλα τα επίπεδα που επικρατεί σε περιόδους οικονομικής προβληματικότητας, η οποία έχει ως λογικό αποτέλεσμα την μη ικανότητα απορρόφησης των πρόθυμων να εργαστούν στο σύστημα.

Ακόμη, η ανεργία μπορεί να διατηρηθεί, ως προς την χρονική διάρκεια που ο μη απασχολούμενος βρίσκεται χωρίς εργασία, σε μακροχρόνια ανεργία, βραχυχρόνια και εποχιακή. Μερικές πιο ειδικές κατηγοριοποιήσεις της ανεργίας κατασκευάζονται συναρτήσει των κοινωνικών, δημογραφικών, εκπαιδευτικών, ηλικιακών ή ιδιαιτερότητες συγκεκριμένων ομάδων ατόμων, όπως είναι η γυναικεία ανεργία, ανεργία αποφοίτων πανεπιστημίων, ανεργία των νέων. Οι πηγές πληροφόρησης για την ανεργία προέρχονται τις περισσότερες φορές από τις δηλώσεις των ανέργων στα ταμεία ανεργίας. Συνεπώς, ένα κράτος με αρκετά μεγάλα ποσοστά επιδομάτων σε ανέργους, δύναται να εμφανίζει

περισσότερη ανεργία με τη λογική ότι όλο και περισσότεροι άνεργοι δηλώνουν επίσημα την απουσία της εργασιακής τους κατάσταση τους για να καταστούν δικαιούχοι του επιδόματος. Το νεοκλασικό μοντέλο, προτείνει την άποψη ότι σε μια ελεύθερη αγορά δεν συνηθίζεται η ύπαρξη μη-εθελοντικής ανεργίας, εκτός αν αναφέρεται στην ανεργία τριβής που αναπτύχθηκε στο παραπάνω μέρος.

Η ανεργία μπορεί να οριστεί και με άλλους τρόπους, σε σχέση με τις αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να επιφέρει σε μια κοινωνία. Προφανώς, όταν οι άνθρωποι δεν εργάζονται, μπορούν να θεωρηθούν ως άνεργοι αλλά ο ορισμός της ανεργίας έχει κι άλλες επιπτώσεις γι' αυτό και η απάντηση είναι πιο σύνθετη και θα χρειαστεί να αναπτύξουμε ένα παράδειγμα. Αν σε μια οικογένεια ο ένας από τους δύο συζύγους απασχολείται στο σπίτι ή με οικιακές εργασίες, δεν μπορεί να υπολογιστεί στους άνεργους. Επιπλέον, συνήθως υπάρχει έλλειψη πληροφόρησης, καθώς ένας εργαζόμενος είναι πιθανό να μην έχει γνώση του γίνεσθαι για την αμοιβή της εργασίας που θέλει να ακολουθήσει, καθώς θεωρεί ότι αξίζει παραπάνω μισθό (στην πλειονότητα των περιπτώσεων). Έτσι, επιλέγει να αναμένει για μια καλύτερα οικονομικά προσφορά εργασίας, η οποία δεν δύναται να βρεθεί, τουλάχιστον σε σύντομο χρονικό διάστημα (Σαμαρτζής, 2018). Η ζήτηση για εργασία εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τα ακόλουθα :

- Την ολική κίνηση της οικονομίας, τη περίοδο την οποία διανύει (οικονομική άνθηση ή ύφεση) και την κατάσταση του οικονομικού και επιχειρηματικού συστήματος.
- Το πλήθος των προσλήψεων ή απολύσεων που πραγματοποιούν οι επιχειρήσεις. Αν αναλογιστεί κανείς όμως, ότι η δημοσιονομική πολιτική επηρεάζει τα προηγούμενα (διαχείριση δαπανών και φόρων) αλλά και η νομισματική πολιτική (επιτόκια, ρευστότητα), τότε εύκολα έπεται ότι αυτές οι δύο αρχές επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό τη ζήτηση.
- Το ποσοστό ανεργίας, δηλαδή όπως σημειώθηκε και προηγουμένως, το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που δεν εργάζεται, αλλά έχει δηλώσει ότι διερεύνα εργασία.
- Το εργατικό δυναμικό, το οποίο αποτελείται από το σύνολο των ατόμων που απασχολούνται ή έχουν αναφέρει ότι αναζητούν εργασία.

- Το ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό, με λίγα λόγια το ποσοστό του πληθυσμού που εκφράζεται σε ηλικία εργασίας ιδανική, ώστε να ανήκει στο εργατικό δυναμικό.
- Ο Δείκτης Ανεργίας, ο οποίος ισούται με τον λόγο (Αριθμός ανέργων/ Αριθμός Ανέργων + Αριθμός απασχολουμένων) $\times 100$ (αφού είναι ποσοστό αλλιώς το επί 100 είναι περιττό).

1. Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

1.1 Διάφοροι Ορισμοί για την ανεργία και την οικονομική κρίση στον υπόλοιπο κόσμο και στην Ελλάδα

Η οικονομική κρίση έχει προκαλέσει πλήθος συνεπειών στην παγκόσμια οικονομία. Πρόσφατο παράδειγμα του γεγονότος αυτού, αποτελεί η ύφεση που προκλήθηκε το 2008-2009. Στις αρχές της οικονομικής αποτελμάτωσης της υφελίου, δεν επηρεάστηκαν ιδιαίτερα τα αναπτυσσόμενα κράτη (δηλαδή στην κρίση που εμφανίστηκε το 2008). Εξαίρεση αποτέλεσε η κρίση των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων (μια ιδιαίτερη περίπτωση κράτους), που ξεκίνησε το Νοέμβρη του 2009 και χωρίς πολλές αντιδράσεις, οδήγηθηκε σε μια αναδιάρθρωση χρέους του δημοςίου τους. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί με την μεγάλη συγκέντρωση που παρουσιάζεται στις οικονομικές δραστηριότητες στο κέντρο των Η.Α.Ε. (Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα), κάτι που περιόρισε την μεταφορά της στα περίχωρα του κράτους.

Οι ρυθμοί αύξησης του ΑΕΠ στις αναπτυσσόμενες χώρες εκείνη την περίοδο παρουσιάζουν μεγάλα άλματα σε πολύ σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό, από ότι στις ανεπτυγμένες χώρες. Πολλοί το θεωρούν ως απόρροια των προηγούμενων δεκαετιών του '80 και του '90, όπου τα πιο σημαντικά σημεία του Νότου βρέθηκαν σε πολύ δύσκολη κατάσταση. Το γεγονός αυτό δημιούργησε έντονες κοινωνικές κρίσεις, λόγω των δημοσίων χρεών και του ισοζυγίου που τους επέτρεψε να είναι θεατές αυτής της τραγικής κατάστασης. Η κρίση δημοσίου χρέους αντανακλάται κυρίως στις ανεπτυγμένες χώρες. Η θέση αυτή σημειώνεται από τις τρομερές διαστάσεις που πήρε το ζήτημα, αφού το δημόσιο χρέος της Ισπανίας (318 δις. δολάρια) και της Γαλλίας (1,2 τρις. δολάρια), μαζί 1,518 τρις. δολάρια είναι κατά 300 δις δολάρια υψηλότερο από το δημόσιο εξωτερικό χρέος όλων των υπολοίπων ανεπτυγμένων κρατών, το οποίο ισούται περίπου σε 1,5 τρις. Δολάρια.

Όμοιες συνθήκες παρατηρούνται και στην περίπτωση που εξεταστεί το εξωτερικό χρέος, ως ποσοστό του ΑΕΠ. Πιο συγκεκριμένα, άξιο αναφοράς αποτελεί το γεγονός ότι το συνολικό (δημόσιο και ιδιωτικό) εξωτερικό χρέος της Λατινικής Αμερικής παρατηρείται σε ποσοστό κοντά στο 40% του ΑΕΠ της ηπείρου, ενώ η αναλογία αυτή στην περίπτωση της Ισπανίας είναι 169% του ΑΕΠ, στην

Πορτογαλία 233%, στην Αγγλία 400% και στην Ιρλανδία 1.100% του ΑΕΠ. Επιπλέον, ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο για την υπόθεση ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν πληγώθηκαν σε αυτή τη φάση της κρίσεως, αποτελεί η παρατήρηση ότι 5 κλασσικές χώρες (Αζερμπαϊτζάν, Βολιβία, Νικαράγουα, Παναμάς και Ουκρανία) που συγκαταλέγονται στις αναπτυσσόμενες, δεν υποβαθμίστηκαν σε πολλούς οίκους αξιολόγησης. Μάλιστα, στο διάστημα μεταξύ 24 Απριλίου και 24 Μαΐου, ανέβηκαν επίπεδο στην αντίστοιχη κλίμακα (Δουράκης, 2011).

Αξίζει να σημειωθεί, πως το δωδεκάμηνο μέχρι τον Μάιο του ίδιου έτους σημειώθηκαν 22 αναβαθμίσεις και 4 υποβαθμίσεις (IBRD, 2010). Κράτη όπως οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία και η Ευρωπαϊκή ζώνη εξέδιδαν κρατικά ομόλογα σε πολλαπλάσιο όγκο από ό,τι παλαιότερα, χωρίς να διαδραματίζουν καταστροφικό ρόλο για τις αναπτυσσόμενες χώρες, με τη λογική να σημειωθεί σημαντική έλλειψη ρευστού. Όμως, ήταν αδύνατο να παραμείνουν σταθερές και αμετάβλητες. Οι τρόποι με τους οποίους αλλοτριώθηκαν οι αναπτυσσόμενες χώρες είναι οι εξής : οι άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ), τα μεταναστευτικά εμβάσματα, στην τιμή των κύριων εμπορευμάτων – προϊόντων εξαγωγής και στις αλληλεπιδράσεις οικονομικού χαρακτήρα με ανεπτυγμένες χώρες. Τέλος, η κρίση αποτέλεσε αφορμή για την αλλαγή της οικονομικής πολιτικής στις αναπτυσσόμενες χώρες στην κατεύθυνση μείωσης των ελλειμμάτων.

Τα έτη 2008 και 2009 διάφορες μορφές ΑΞΕ και συγκεκριμένα, επενδύσεις χαρτοφυλακίου, ενδο-εταιρικά δάνεια, επανεπενδυμένα κέρδη, σημείωσαν εξαιρετική πτώση στις τάξεις των 16% και 37% αντίστοιχα, φθίνοντας σε αρνητικά ελάχιστα στα 1,1 τρις. δολάρια (UNCTAD, 2010). Το 2010 εκτιμούνταν να ανέβουν στα 1,2 τρις. δολάρια και για τα έτη 2011-2012 η αύξηση αγγίζει τα επίπεδα 1,3 1,5 τρις. για το 2011 και 1,6 2,0 τρις. δολάρια για το 2012, δηλαδή θα προσεγγίσουν και πάλι τα προ της κρίσης δεδομένα. Στις ΑΞΕ, οι χρηματοροές με πορεία προς τις αναπτυσσόμενες χώρες οι οποίες στο σύνολό τους καταλαμβάνουν το μισό της συνολικής αξίας, μεταβλήθηκαν σε αισθητά μικρότερο βαθμό, από ότι οι αντίστοιχες των ανεπτυγμένων χωρών. Αυτή η κατάσταση θα εξακολουθήσει να υπάρχει και τα επόμενα χρόνια, δηλαδή θα σημειώνεται αυτή η μεγαλύτερη απορρόφηση των ΑΞΕ από τις αναπτυσσόμενες χώρες με αυξημένους ρυθμούς, από

τη στιγμή που οι συγκεκριμένες επενδύσεις λειτουργούν με επαναεπενδυτικό κανόνα ως προς τον εαυτό τους (Δουράκης, 2011).

Πολλές εκτιμήσεις και απόψεις έχουν διατυπωθεί ανά καιρούς και στην Ελληνική οικονομική κρίση. Οι αναλύσεις που έχουν προκύψει αναφέρουν ως κύριους παράγοντες της κρίσης το υπέρογκο χρέος του κράτους, τα παραλόγως αυξημένα δημοσιονομικά ελλείμματα, την σε εξαιρετικό βαθμό διαφορά εξαγωγών - εισαγωγών και την αναποτελεσματικότητα στον τρόπο που λειτουργεί η αγορά εργασίας. Η κρίση ερμηνεύεται ως ένα από τα σοβαρότερα ζητήματα στην Ελλάδα και η χρεοκοπία πλέον αποτελεί μια συνήθη έννοια στην καθημερινότητα των Ελλήνων πολιτών. Βέβαια, η συγκεκριμένη χώρα έχει υποστεί εκ νέου στο παρελθόν δυσχερείς οικονομικές καταστάσεις, καθώς δεν είναι λίγες οι φορές που έχει έρθει σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Πιο συγκεκριμένα, από το 1821 μέχρι και σήμερα, η οικονομική κρίση έχει εμφανιστεί άλλες τέσσερις φορές στον ελλαδικό χώρο.

Πολλές εκτιμήσεις και απόψεις έχουν διατυπωθεί ανά καιρούς και στην Ελληνική οικονομική κρίση. Οι αναλύσεις που έχουν προκύψει αναφέρουν ως κύριους παράγοντες της κρίσης το υπέρογκο χρέος του κράτους, τα παραλόγως αυξημένα δημοσιονομικά ελλείμματα, την σε εξαιρετικό βαθμό διαφορά εξαγωγών - εισαγωγών και την αναποτελεσματικότητα στον τρόπο που λειτουργεί η αγορά εργασίας. Η κρίση ερμηνεύεται ως ένα από τα σοβαρότερα ζητήματα στην Ελλάδα και η χρεοκοπία πλέον αποτελεί μια συνηθισμένη έννοια στο λεξιλόγιο του Έλληνα σε καθημερινή βάση. Βέβαια, η χώρα μας είναι συνηθισμένη σε δύσκολες οικονομικές καταστάσεις καθώς δεν είναι λίγες οι φορές που έχει έρθει σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Πιο συγκεκριμένα, από το 1821 μέχρι και σήμερα, η οικονομική κρίση έχει κρούσει τον κώδωνα του κινδύνου άλλες τέσσερις φορές (Μπασαράς, χ.χ.).

Στις αρχές της πρώτης δεκαετίας του 2000 (2001-2007) η ελληνική οικονομία παρουσίαζε εξαιρετική ανάπτυξη με μέσο τιμή που αντικατοπτριζόταν σε ποσοστό 4,2%. Αυτό μπορεί να δικαιολογηθεί με λειτουργίες όπως η εγχώρια ζήτηση, που παρουσίαζε αυξητικές τάσεις 4,5%, εξαιτίας της ιδιωτικής κατανάλωσης, κάτι που μπορεί να εξηγηθεί λόγω της αύξησης που υπήρχε σε μισθούς αλλά και αποτέλεσμα του καταναλωτισμού. Επιπλέον, επενδυτικές ροές (πάγιου κεφαλαίου) σημείωναν

αύξηση που άγγιζε 7,9% / έτος, το οποίο αποτυπώνεται σε κατοικίες, μέσω των στεγαστικών δανείων χαμηλότοκων που εκδίδονταν αλλά και την εκτίμηση για περαιτέρω άνοδο των βασικών μισθών κατά 9,6 % (Πελεκάνου, 2017).

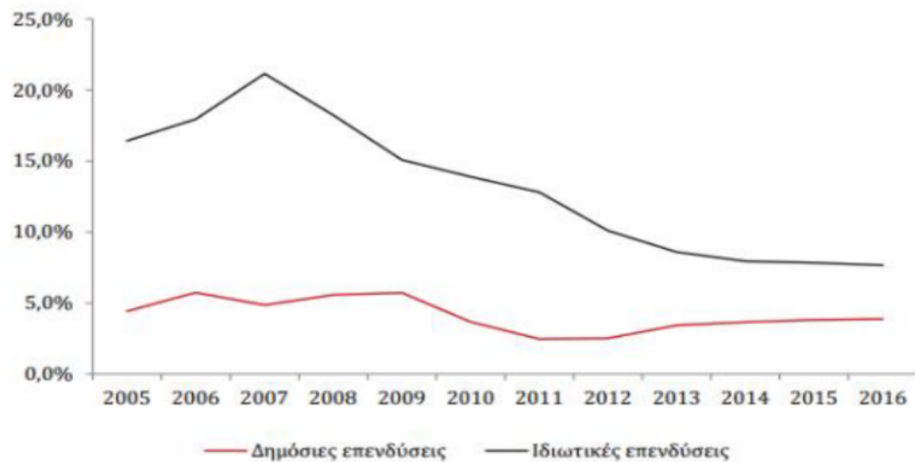
Ο πληθωρισμός δεν μεταβλήθηκε ιδιαίτερα και χαρακτηρίστηκε για τις χαμηλές τιμές του, περί του 3,3% ανά έτος. Η προσάρτηση της Ελλάδος στην ΟΝΕ μέχρι το 2007, επέφερε νέες μειώσεις στη ανταγωνιστικότητα μεταξύ των κρατών σε επίπεδα 14% συναρτήσει των τιμών καταναλωτή και κατά 19,3% ως προς το αντίστοιχο κόστος εργασίας. Άνοδοι στο πλήθος των εξαγωγών οποιασδήποτε ειδικότητας σε 3,4% ανά έτος πραγματοποιήθηκαν την περίοδο 2001-2007 (Πελεκάνου, 2017).

Το ΑΕΠ παρουσίασε σημαντική ελάττωση στο 2,0% το 2008 σε σχέση με το 4,5% που ήταν τα δύο προηγούμενα χρόνια. Η ομοιογένεια και σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος ήταν τα ιδανικά για να κτιστεί μια ισχυρή οικονομικά χώρα μέσα από την ρευστότητα των ιδιωτών. Οι ελληνικές τράπεζες παρέμειναν σχεδόν αλώβητες από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική ύφεση εκείνη την περίοδο. Αξίζει να αναφερθεί ότι η ζήτηση εκ των έσω συντέλεσε καταλυτικά, ώστε να παρατηρηθεί άνοδος στο ΑΕΠ κατά 1,16 ποσοστιαίες μονάδες, το οποίο μπορεί να χαρακτηριστεί χαμηλό σε σχέση με τους ρυθμούς των προηγούμενων περιόδων.

Ο προϋπολογισμός στο πέρας του προηγούμενου χρόνου είχε υποστεί πρωτοφανείς υπερβάσεις. Στην ίδια κατεύθυνση κινήθηκε και η προσπάθεια εξυγίανσης του δημοσίου, η οποία είχε ως απόρροια μια αύξηση δαπανών δημόσιας κατανάλωσης περί του 0,6% με βάση το 2007, όπου είχε υπολογιστεί στο 8,4%. Επιπλέον, η εξωτερική οικονομική πολιτική προσέγγιση αποσκοπούσε στη γόνιμη άνοδο της κατά 0,85 % στον τομέα της ανάπτυξης, κάτι που εύκολα δύναται να τεκμηριωθεί μέσω της αύξησης των εισαγωγών οποιασδήποτε λογής (Πελεκάνου, 2017).

Γράφημα 1 Διαχρονική εξέλιξη δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων στην περίοδο 2005-2016.

Πηγή AMECO, 2016

Πηγή: AMECO

Η παγκόσμια ανεργία πάντα αποτελούσε ένα πρόβλημα ευρέως γνωστό. Το ποσοστό της παρουσίασε υψηλή άνοδο, αυτό προκλήθηκε στην περίοδο της τελευταίας διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers. Αυτή η αύξηση σε απόλυτες τιμές μπορεί να ερμηνευθεί σε 212 εκατομμύρια άνθρωποι σύμφωνα με αναφορές του ILO (Διεθνής Οργάνωση Εργασίας). Αν μετατραπεί σε σχετική ποσοστιαία συχνότητα, η ανεργία αφορά το 6,6% του παγκόσμιου πληθυσμού (ILO, 27 Ιανουαρίου 2010). Μάλιστα, αυτή η ανακοίνωση συγκαταλέγεται στα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας που έχουν σημειωθεί ποτέ.

Στην περίοδο που διανύεται, η κατάσταση παρουσιάζει σημαντική βελτίωση. Πιο συγκεκριμένα, η ανεργία ανέρχεται σε 188 εκατομμύρια άτομα σε παγκόσμιο επίπεδο, που δεν έχουν εργασία, ενώ παράλληλα ο παγκόσμιος πληθυσμός έχει αυξηθεί σημαντικά. Αξιοσημείωτο μπορεί να χαρακτηριστεί το γεγονός ότι περίπου 165 εκατομμύρια άτομα του εργατικού δυναμικού δεν μπορούν να τα φέρουν εις πέρας με τα εισοδήματά τους (Διεθνή Οργάνωση Εργασίας). Με αυτά τα

δεδομένα 470 εκατομμύρια άνθρωποι στον πλανήτη, είτε άνεργοι είτε δεν έχουν τους οικονομικούς πόρους για να καλύψουν τα προς το ζην (Ντονχάουζερ, 2020).

Ο Στέφαν Κουν (συντάκτης της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας), σημειώνει ότι παρά την άνοδο που έχει υπάρξει μέχρι και το 2020 στις αγορές (καθώς έχουν εισαχθεί στον χώρο με ραγδαία ανάπτυξη και οι ηλεκτρονικές αγορές), τα ελλείμματα των κρατών έχουν αρνητική τάση υποχρεώνοντας τα, να μην μπορούν να ανοιχτούν οικονομικά παραμένοντας σε μικρό ρυθμό ανάπτυξης. Πλέον, το ποσοστό ανεργίας ανέρχεται στο 5,4% παραμένοντας σε σταθερότητα (χωρίς περαιτέρω μείωση) από το 2018 (όπου είχε σημειωθεί έντονη μείωση). Η περίπτωση της Γερμανίας αποτελεί παράδειγμα προς μίμηση για τους ρυθμούς μείωσης της ανεργίας. Πιο συγκεκριμένα, το 2005 είχαν διαφανεί 5,2 εκατομμύρια ενώ τον Δεκέμβριο 2019 η καταμέτρηση έδειξε 2,23 εκατομμύρια ανέργους, δηλαδή μείωση πάνω από 50% .

Το 2009 αποτελεί τη χρονιά με το χειρότερο ρεκόρ στην παγκόσμια ανεργία. Τα κράτη που πληγώθηκαν περισσότερο αποτυπώνονται σε αυτά που είχαν κύρια οικονομική πηγή τη βιομηχανία (κυρίως τη βαριά) και που γεωγραφικά βρίσκονται στην Ευρώπη, την Ασία και τη Βόρεια Αμερική. Συγχρόνως, χώρες που έτειναν να αναπτυχθούν δεν επηρεάστηκαν ιδιαίτερα από αυτή την συγκυρία που είχε επέλθει στην παγκόσμια οικονομία. Όμως αν μετακινηθούμε στο 2019 (αλλά και στο σήμερα) είναι προφανές πως δεν μπορούν να διατηρήσουν ούτε την νομισματική τους ισχύ. Η Βραζιλία και η Τουρκία αναγκάστηκαν να προσφύγουν σε έκτακτα μέτρα όπως υποτιμήσεις του νομίσματος τους με σκοπό τη διασφάλιση των δημοσιονομικών τους ακεραιοτήτων. Επιπλέον, βασική πηγή του προβλήματος σε αυτές τις χώρες είναι κυρίως ότι δεν έχουν τις κατάλληλες δομές για να ανταπεξέλθουν σε αυτές τις συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί (Ντονχάουζερ, 2020).

Στο σημείο αυτό, θα αναπτυχθεί η κατάσταση της ανεργίας στον ελλαδικό χώρο. Οι κινήσεις του κράτους για την μείωση της αποτελεί το μεγαλύτερο εγχείρημα αυτής της περιόδου. Προσφέροντας 440.000 θέσεις εργασίας εκ των οποίων οι 240.000 θα σχετίζονται με νέους άνεργους ηλικίας από 15 έως 24 ετών με ελάχιστη έως καθόλου εργασιακή εμπειρία. Το πρόγραμμα χρηματοδοτείται μέσω ΕΣΠΑ και αναπτύσσεται σε τρία στάδια. Σε πρώτο επίπεδο προωθεί 114.000 άνεργους να

εισχωρήσουν σε ιδιωτικές επιχειρήσεις με την ανάλογη επιβράβευση από την κυβέρνηση (επιδότηση από ΕΣΠΑ) όταν οι θέσεις καλύπτονται από ανέργους είτε κάτω των 29 ετών είτε από 30 ετών και άνω (Αντωνοπούλου, 2014).

Η δεύτερη φάση σχετιζόταν με 240.000 νέους. Αυτό διαφέρει από το προηγούμενο καθώς παρέχει σε άτομα κάτω από 24 ετών εκτός από εργασία και κατάρτιση (ή μόνο ειδίκευση για ανάπτυξη δεξιοτήτων). Η τρίτη πτυχή του προγράμματος αποσκοπεί στην επαγγελματική αποκατάσταση 90.000 ανέργων, που δεν έχουν κανένα εργαζόμενο στο νοικοκυριό που περιλαμβάνονται, οι οποίοι θα απορροφηθούν σε θέσεις κοινωνικού χαρακτήρα σε δημόσια έργα και στην τοπική αυτοδιοίκηση.

Η μικρή χρονική διάρκεια τέτοιων προγραμμάτων δεν βοηθάνε σε βάθος την όλη κατάσταση. Ειδικότερα, μπορεί να δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας σε ανέργους αλλά αυτό είναι ένα προσωρινό γεγονός. Στην ουσία προσφέρει κατάρτιση στα άτομα αυτά, αλλά με πολύ μικρές απολαβές χωρίς να παρατηρείται κάποια αξιολογική εξέλιξη σε αυτούς. Με λίγα λόγια τα σχέδια της ελληνικής κυβέρνησης αποσκοπούν στην ανάδειξη δεξιοτήτων των ανέργων παρά στην εύρεση εργασίας τους. Προφανώς, εστιάζουν με λάθος κριτήρια καθώς το πρόβλημα δομικό κι όχι απλά έλλειψη μορφωτικού πεδίου. Έτσι κι αλλιώς πολλοί επιστήμονες εγκαταλείπουν τη χώρα με στόχο έναν καλύτερο μισθό, μια ποιοτικότερη εργασία και καλύτερη εκτίμηση του έργου τους από την αντίστοιχη κυβέρνηση (Αντωνοπούλου, 2014).

1.2 Λόγοι εμφάνισης της ανεργίας στην Ελλάδα

Στην παρούσα ενότητα αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους εμφανίστηκε η οικονομική κρίση στον ελλαδικό χώρο. Τα αίτια σε αυτές τις περιπτώσεις αποτελούν ένα πολυσύνθετο πρόβλημα, το οποίο επιδέχεται μια ορθή και σφαιρική ανάλυση ως προς όλες τις κατευθύνσεις. Οι παράγοντες που οδήγησαν σε αυτή την κατάσταση τη χώρα μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:

1.2.1 Περιορισμένη ζήτηση σε άτομα με υψηλό γνωστικό περιβάλλον

Στο σημείο αυτό, εντοπίζεται μια μεγάλη ανισορροπία μεταξύ ζήτησης και προσφοράς σε άτομα τα οποία έχουν στην κατοχή τους αρκετούς τίτλους σπουδών. Η ελληνική αγορά έχει πέσει θύμα αυτό του προβλήματος, καθώς πρέπει να τονιστεί ότι απουσιάζουν οι κατάλληλες υποδομές για αυτά τα άτομα. Αν συνυπολογίσει

κανείς ότι το ποσοστό την ανεργίας οντοτήτων με πληθώρα πτυχίων (μεταπτυχιακού ή ακόμη και διδακτορικού τίτλου σπουδών) είναι αισθητά αυξημένο και ξεπερνάει το ποσοστό εκείνων που έχουν βασικές γνώσεις. Πολλές έρευνες και μελέτες έχουν πραγματοποιηθεί για αυτό το ζήτημα και το συμπέρασμα ότι το φαινόμενο αυτό επηρεάζει έντονα την ανεργία στο ελληνικό κράτος, συμφωνεί σε όλα τα επίπεδα σύμφωνα με το Παρατηρητήριο Απασχόλησης Ερευνητική Πληροφορική Α.Ε (2003), την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (ΕΣΥΕ, 2003) και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission, 2003). Το πρόβλημα όχι μόνο δεν δείχνει να μειώνεται αλλά όπως αποκαλύπτει έρευνα για την περίπτωση της Ελλάδος, η ανεργία πτυχιούχων αυξάνεται σε ποσοστό που αγγίζει το 2% ετησίως, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην μελέτη «European education production functions».

Μία ανάλογη έρευνα, (CEDEFOP, 2003), υπέδειξε πως μέχρι το 2010 η ζήτηση για άτομα που κατέχουν πτυχία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα προβλέπεται περισσότερη από εκείνη των πτυχιούχων από ΑΕΙ. Η ελληνική στατιστική υπηρεσία συμφωνεί με το ανώτερο συμπέρασμα. Μάλιστα εξειδικεύει κι άλλο την ανάλυση της επεκτείνοντας στο κομμάτι της ανεργίας. Έτσι πάρα την μόρφωση που έχουν στην κατοχή τους αυτά τα άτομα υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να βρεθούν στην ανεργία. Επιπλέον, όταν καταφέρουν να απορροφηθούν από το σύστημα ή την αγορά εργασίας, ίσως να είναι αργά πια και έχουν αναλωθεί οικονομικά σε όλα τα επίπεδα. Σε αυτό βασίζεται η θεώρηση ότι παραμένουν για περισσότερο χρονικό διάστημα στα μητρώα ανεργίας καθώς η ζήτηση τους έχει περιοριστεί σε τρομερό βαθμό.

Σε αυτή την παράγραφο θα αναπτυχθούν οι βασικότεροι λόγοι εμφάνισης αυτού του φαινομένου. Μπορεί να λογιστεί σαν αιτία το κενό του εκπαιδευτικού συστήματος να διαμορφώσει τις κατάλληλες συνθήκες ώστε να προσαρμοστεί στα εργασιακά δεδομένα που θα απαιτηθούν από τον εκάστοτε εργοδότη (Κατσανέβας, 2002). Ουσιαστικά, η προσφορά κατόχων πανεπιστημιακών πτυχίων δεν εναρμονίζεται με τη ζήτηση της αγοράς. Γι' αυτό παρατηρείται αυτή η άνοδος στην ανεργία της διαρθρωτικής μορφής. Σύμφωνα με το (ΚΕΠΕ, 2003), οι σχολικές μονάδες προετοιμάζουν τα άτομα, εφοδιάζοντας τα με γνώσεις που τους κατευθύνουν περισσότερο σε δημόσιες επιχειρήσεις και επαγγέλματα. Δημιουργείται το εξής

οξύμωρο σχήμα με αυτό τον τρόπο, από τη μία προωθεί το σύστημα τα επαγγέλματα του δημοσίου τομέα, ενώ από την άλλη το δημόσιο ολοένα και υποδιαφείνεται (Karadinos, 2000). Το (ΚΕΠΕ Β, 2003), αναφέρει πως η δράση του δημοσίου είναι ξεκάθαρη μιας και οι προσλήψεις μειονεκτούν σε σχέση με τις αποχωρήσεις από τον τομέα (συνήθως συνταξιοδοτήσεις). Επομένως, ο παράγοντας του δημοσίου έχει πάψει να απορροφά όλους τους αποφοίτους των πανεπιστημίων δημιουργώντας κατά συνέπεια αυξητικές τάσεις ανεργίας εξαιτίας του λόγου αυτού.

Γενικώς, τα άτομα προτιμούν το δημόσιο τομέα και για την ασφάλεια που τους παρέχει και για την σταθερότητα στη θέση εργασίας τους (Παπαπέτρου, 2003). Συγκεκριμένα, όπως αναφέρουν οι Demekas και Kontolemis (1996) από το 1980 και έπειτα, όπου το δημόσιο παρουσίασε μεγάλη ανάπτυξη, η προσφορά πτυχιούχων αυξήθηκε αισθητά αφού οι μισθοί ξεπερνούσαν κατά πολύ τον ιδιωτικό τομέα. Λογικά απόρροια είναι, λοιπόν, οι αιτήσεις για περιορισμένες θέσεις δημοσίου ολοένα να αυξάνονται, προκαλώντας έτσι την άνοδο στα ποσοστά της ανεργίας της χώρας. Η Ευρωπαϊκή επιτροπή συχνά τονίζει την αναποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης να προσφέρει στα άτομα το κατάλληλο περιβάλλον ώστε να εισχωρήσουν στο μέλλον στην αγορά εργασίας. Σε μια εισήγηση για το ζήτημα αυτό υπογραμμίστηκε η απουσία ορθολογικότητας στο εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο δεν προετοιμάζει τα άτομα παράλληλα με τις ανάγκες της αγοράς αλλά δημιουργεί πολλές γνώσεις που δεν αποδίδουν επαγγελματική αποκατάστασης τα πρότυπα της αγοράς της χώρας (European Commission, 2003).

Ένας ακόμη κύριος λόγος εμφάνισης του φαινομένου αυτού είναι η τάση για υπερεκπαίδευση που επικρατεί στην κοινωνία. Μάλιστα, η Ελλάδα συγκαταλέγεται στις χώρες με το μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων που πραγματοποιούν σπουδές στο εξωτερικό (Psacharopoulos, 1990). Ένα επαρκές σύνολο επιστημόνων διαφορετικών ειδικοτήτων (Nassiakou, 1981; Tsoukalas, 1981; Psacharopoulos & Soumelis, 1979; Psacharopoulos, 1991) επιβεβαιώνει το πρόβλημα αυτό. Όμως η ρίζα του ζητήματος αυτού σχετίζεται με την πεποίθηση ορισμένων να εμβαθύνουν στο πεδίο τους ώστε να ανταμειφθούν με υψηλότερες απολαβές (Λαμπρόπουλος, 1992) κάτι που πρακτικά είναι αδύνατο μιας και οι τιμές της ανεργίας σε πτυχιούχους αναγνωρίζονται ως πολύ υψηλές (Magoula & Psacharopoulos, 1999; Kanellopoulos & Psacharopoulos, 1997; Tatsi, & Karamanis, 2021, Glytsos, 1990).

Ο Psacharopoulos (2003), αναφέρει ότι το εκπαιδευτικό σύστημα είναι δωρεάν οπότε με βάση το χαμηλό αυτό κόστος επιτρέπει στον καθένα να ακολουθήσει ό,τι επιθυμεί. Προφανώς, τα επαγγέλματα με κύρος όπως νομικές, ιατρικές σχολές, θετικές επιστήμες, στρατιωτικές σχολές αποτελούν πρώτη προτίμηση των ατόμων. Βέβαια, σε αυτό το επιχείρημα έρχεται και προσδένεται και το γεγονός ότι όλοι επιθυμούν τη μεγιστοποίηση τους εισοδήματος τους, κάτι που επιβαρύνει κι άλλο το σύστημα. Ίσως ακούγεται παράτολμο, αλλά πολλοί προτιμούν να περιμένουν ως άνεργοι μέχρι να ενταχθούν στην αγορά και άλλοι που δεν κατάφεραν να εισαχθούν σε σχολές προσφεύγουν σε τμήματα του εξωτερικού παρά τα υψηλά διδάκτρα που θα αναγκαστούν να πληρώσουν. Έτσι χαρακτηριστικά, με την πιθανή συμμετοχή και των γονέων τους στο ζήτημα αναπτύσσεται αυτή η εμμονή για μάθηση χωρίς κανείς να είναι βέβαιος για μια θέση εργασίας μακροπρόθεσμα (Lambropoulos & Psacharopoulos, 1992; Kanellopoulos & Psacharopoulos, 1997; Lambropoulos, 1992).

1.2.2 Η ανικανότητα των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης.

Σημαντικός παράγοντας στην ανεργία είναι φυσικά ο κακός σχεδιασμός των αρμόδιων πολιτικών για την αντιστοίχιση προσφοράς και ζήτησης. Βέβαια και οι δράσεις επιμόρφωσης για ανέργους αποδείχτηκαν ανώφελες και μη στοχευμένες στην πηγή του προβλήματος. Η ποιότητα τέτοιων ενεργειών εξαρτάται και από τη χρηματική αξία των δαπανών, η οποία ήταν ελλιπής. Ο οργανισμός, ο οποίος διαδραματίζει αυτό τον ρόλο (ΟΑΕΔ) φαίνεται προβληματικός επισκιάζοντας έτσι και την ανεργία τριβής.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1996) θεωρεί ότι η θέση των δημόσιων δυνατοτήτων στο κομμάτι της εργασίας στην Ελλάδα έχει μειωθεί αισθητά και κυρίως από τη δεκαετία του 1980. Την περίοδο 1999-2001 πραγματοποιήθηκε μια έρευνα από το ΙΝΕ-ΓΣΕΕ για το Ευρωπαϊκό διεθνές πρόγραμμα ΤΣΕΡ, στην οποία αναφέρεται πως μόλις το 6% από τους ανέργους μικρών ηλικιών και περίπου 14.4% του συνόλου των ανέργων καταφέρνει να βρει εργασία μέσα από τα προγράμματα του ΟΑΕΔ. Το γεγονός αυτό μπορεί να αποδοθεί σε δύο ισχυρές υποθέσεις. Από τη μία, η πλειονότητα των ατόμων που επιθυμούν να εργαστούν δεν εμπιστεύεται τον ΟΑΕΔ (Σαμπεθαί, 2000) και από την άλλη προσπαθούν να κινηθούν στην αγορά μέσω φίλων ή γνωστών ή γενικότερα προσωπικών γνωριμιών που θα τους προσφέρουν

μια πιθανή θέση εργασίας. Μάλιστα, έχει ανακαλυφθεί ότι το 49,3% αναζητεί επαγγελματικό προσανατολισμό μόνο μέσω γνωστών του, και ειδικότερα το 73% των νέων ανέργων καταφεύγουν στην αναζήτηση θέσεων με τον συγκεκριμένο τρόπο, αμειωρώνοντας κι άλλο την αποτελεσματικότητα του οργανισμού ΟΑΕΔ.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2003) αναφέρει ότι η μη αποδοτικότητα του ΟΑΕΔ οφείλεται κυρίως στην έλλειψη επαρκούς προσωπικού ώστε να ανταπεξέλθει στις υπηρεσίες αυτές αλλά και η ποιότητα που τους διακατέχει. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι ιδιωτικές υπηρεσίες απασχόλησης μπορούν να αποδώσουν σε θετικό βαθμό καθώς επιβάλλουν την αναδιάρθρωση του ΟΑΕΔ ώστε να είναι ανταγωνιστικός. Τα χρήματα που επιδοτούνται για δράσεις του ΟΑΕΔ είναι αρκετά χαμηλά σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μάλιστα υπάρχει μια έκθεση του ΟΟΣΑ στο Employment Outlook 2003, η οποία θέτει την χώρα μας στην κατώτερη θέση σχετικά με τις δαπάνες που δίδονται για το σκοπό αυτό από τους αρμόδιους πολιτικούς. Βέβαια και οι ίδιες οι δράσεις δεν ανταποκρίνονται σε κανένα βαθμό στις απαιτήσεις της πραγματικότητας στην αγορά ζήτησης. Επιπλέον, δεν υπάρχει καν αναφορά των όσων έχουν διδαχθεί και κυρίως λειτουργούν με βάση την προσφορά εργασίας κάτι που μειώνει τον σκοπό δημιουργίας τους (ΙΝΕ ΓΣΕΕ, 2001) καθώς μόλις το 9,2% των ανέργων που συμμετέχουν σε επιμορφωτικές δράσεις του ΟΑΕΔ κατάφεραν να απορροφηθούν από το σύστημα.

1.2.3 Η υψηλή προστασία και το αφανές κόστος των εργαζομένων.

Ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα θα αναπτυχθεί στην παρούσα υποενότητα που δεν είναι άλλο από την υψηλή προστασία και το κόστος των εργαζομένων (Layard, Nickell and Jackman 1991). Η ερμηνεία του μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι η νομική προστασία των εργαζομένων ειδικά στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα υψηλή. Ιδιαίτερα, το κόστος (χρηματικό και διαδικαστικό) είναι σημαντικό τόσο για την απόλυση ενός υπαλλήλου όσο και για την πρόσληψη νέου προσωπικού (ΚΕΠΕ, 2003). Σε μία μελέτη του Van de Velden and Wolbers (2001), η Ελλάδα κατατάσσεται στην δεύτερη θέση στην Ευρώπη για την προστασία που παρέχει στους εργαζόμενους. Αυτό επηρεάζει με αρνητικό τρόπο το ποσοστό ανεργίας στον πληθυσμό αφού λόγω του αυξημένου μη μισθολογικού κόστους και της ελαχιστοποίησης του κατώτατου μισθού (Σαμπεθαΐ, 2000). Όμως, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (EU ad hoc Labor Market Survey 2000) αναφέρει πως ο συνδυασμός

μεγάλου κόστους μισθών και ελαττωμένου ελάχιστου μισθού δεν παρουσιάζει αρνητικές συνέπειες στα επαγγέλματα.

1.2.4 Η ανελαστικότητα στην αγορά

Τη δεκαετία του 2000, η Ελλάδα χαρακτηριζόταν ισχυρά για την ανελαστικότητα της στον τομέα της εργασίας. Ουσιαστικά, οι τρόποι εργασίας είναι αρκετά παρωχημένοι και παραπέμπουν κυρίως στην πλήρους απασχόληση σε αντίθεση με τα υπόλοιπα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Crouch et al., 1999). Το (Παρατηρητήριο Απασχόλησης Ερευνητική Πληροφορική Α.Ε., 2003) ύστερα από έρευνα που είχε διεξαχθεί, υποστηρίζει πως η χώρα μας κατέχει το πιο μικρό ποσοστό εργασιών μερικής απασχόλησης (4% το 2001) σε ολόκληρη την Ευρώπη. Το γεγονός αυτό συναντάται αρκετά και στην σημερινή εποχή, αν και εξαιτίας των δυσχερειών και των καταστάσεων που έχουν επέλθει στην Ελλάδα, η μερική απασχόληση έχει αυξηθεί εξασφαλίζοντας ένα ελάχιστο εισόδημα στα πενιχρά ταμεία των πολιτών.

Αξιίζει να σημειωθεί ότι, η Ελλάδα παρουσιάζει και τα μεγαλύτερα ποσοστά ατόμων που παραμένουν για πολύ μακρύ χρονικό διάστημα στις θέσεις τους. Μελέτες έχουν υποδηλώσει την ύπαρξη τάσης εταιρειών προς την μερική απασχόληση και γενικότερα την ελαστικότητα (Kufidou & Mihail, 1999). Παλιότερη έρευνα είχε εξάγει ότι το 55% των προσλήψεων που έλαβαν χώρα το 2003 που έγιναν από επιχειρήσεις αφορούσαν ελαστικές μορφές απασχόλησης. Πιο συγκεκριμένα, έχουν υπολογιστεί τα εξής :

- 86% από όλους τους εργαζόμενους είναι σε μόνιμη απασχόληση
- 15,5 % απασχολούνται σε προσωρινή εργασία
- μερική απασχόληση συναντάται σε ποσοστό 4,7%, το οποίο ταυτίζεται με το 2,9% σε μόνιμη εργασία και 1,8% σε προσωρινή
- η τηλεργασία ή ο δανεισμός εργαζομένων δεν είναι ακόμα δημοφιλής (1,1% and 0,3% αντίστοιχα).

Βέβαια, στις μέρες μας η τηλεργασία έχει λάβε μεγάλες διαστάσεις λόγω της πανδημίας covid 19 που ανάγκασε σε νέες μεθόδους εργασιών λόγω του περιορισμού μεταφορών και κινήσεων.

Δεν είναι τυχαίο που η πρώτη πρόσληψη υπαλλήλων μερικής απασχόλησης στις δημόσιες υπηρεσίες επιτεύχθηκε στο ξεκίνημα του 2004. Ανάλογες μελέτες έχουν εξάγει όμοια συμπεράσματα με τα προαναφερθέντα όπως η ΕΣΥΕ (2003), η ΑΣΟΟΕ (Papalixandris, 2000) και η European Commission (2003). Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι έχουν γίνει πολλές δράσεις για την αύξηση της ελαστικότητας στην αγορά εργασίας και ανά έτος τα αποτελέσματα είναι πιο ενθαρρυντικά.

1.2.5 Ο ρόλος των μεταναστών.

Το ζήτημα των μεταναστών έχει διττό χαρακτήρα. Από τη μια πλευρά θεωρείται πρόβλημα στην ελληνική αγορά (αύξηση ανεργίας), από την άλλη όμως μελέτες έχουν δείξει ότι με τη βοήθεια τους έχει ανέβει η οικονομία της χώρας. Η αγροτική οικονομία βασίζεται αρκετά πλέον στο μεταναστευτικό δυναμικό. Ένας από τους τομείς που η αρωγή της φάνηκε αξιοσημείωτη είναι η γεωργία, όπου τα παλιότερα χρόνια αναζητιούνταν εργάτες ώστε να βοηθούν τους παραγωγούς και κτηνοτρόφους. Με αυτό τον τρόπο οι γηγενείς δεν ασχολούνται πλέον με το πρακτικό κομμάτι αφήνοντας το στους μετανάστες, μένοντας προσκολλημένοι στις πτυχές της επίβλεψης και ανάδειξης της παραγωγής τους. Με λίγα λόγια, η συνεισφορά των μεταναστών είναι ιδιαίτερα υψηλή και αναδεικνύει σε τοπικό επίπεδο επιχειρήσεις. Το Ινστιτούτο Εργασίας (INE-ΓΣΕΕ, 2003) επισημαίνει πως οι χαμηλοί μισθοί των αλλοδαπών έχουν συνδράμει στη βελτιστοποίηση του τομέα με ανάπτυξη και των εξαγωγών προϊόντων αλλά προκαλούν και αυξητικές τάσεις στη ζήτηση εργασίας (Lianos et al., 1996). Επομένως, η άποψη ότι οι μετανάστες έχουν πάρει τις θέσεις εργασίας των Ελλήνων δεν έχει υπόσταση μιας και οι απαιτήσεις των τελευταίων είναι κατά πολύ υψηλότερες.

1.3 Επέκταση στην ανεργία των νέων στην Ελλάδα

Η ανεργία των νέων δεν παρουσιάζει ιδιαίτερη διαφορά από τη γενική ανεργία των μεγαλύτερων ηλικιών. Όμως το ποσοστό ανέργων σε νέες ηλικίες είναι αισθητά μεγάλο στις περισσότερες χώρες, όπου καταμετρείται. Ουσιαστικά, έπεται ότι υπάρχουν αίτια τα οποία αυξάνουν την ανεργία σε αυτές τις ηλικίες και δημιουργούν μια άνιση κατανομή της ανεργίας ανά ηλικιακές ομάδες. Μάλιστα, η διάσταση που

έχει λάβει η ανεργία των νέων έχει προκαλέσει προβληματισμό στους λόγους εμφάνισης της ανεργίας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η αγορά εργασίας σίγουρα δεν μπορεί να επιφέρει τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα διότι διακρίνεται από έλλειψη κινητικότητας, ευκαιριών, νέων οριζόντων και χαμηλή προστασία στους νεότερους. Ο ραγδαίος ρυθμός αύξησης του ποσοστού ανεργίας λόγω της δύσκολης περιόδου που διανύεται, το χαμηλό που σημείωσε ο βασικός μισθός, η εργασία με συμβάσεις ορισμένου χρόνου έχουν εντείνει τη δύσκολη κατάσταση της οικονομίας της χώρας. Οι μελλοντικοί επιστήμονες που παράγουν τα πανεπιστήμια περιθωριοποιούνται σε καταστάσεις όπως η ανεργία, η υποαπασχόληση ή η ετεροαπασχόληση.

Έρευνα υποδηλώνει ότι το 25% των εκπαιδευτικών που δεν έχουν διοριστεί ήταν άνεργοι τουλάχιστον 18 μήνες, το 50% εργαζόταν σε επαγγέλματα σχεδόν βεβαίως άκυρα από τις ακαδημαϊκές τους γνώσεις (υπάλληλοι σε σούπερ μάρκετ, καταστήματα ένδυσης και υπόδησης, εποχικοί σερβιτόροι και άλλα τουριστικά επαγγέλματα) και το ¼ ασχολούταν με υποδεέστερο τρόπο σε αντιστοιχία με το πτυχίο τους (κλασσική περίπτωση τα φροντιστήρια και τα ιδιαίτερα μαθήματα) (INE-ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ, 2011). Η κατάσταση δημιουργεί το χειρότερο κλίμα για τους νέους, οι οποίοι όντας θύματα αυτού του φαινομένου και νιώθοντας αδικημένοι αναζητούν την καριέρα τους στο εξωτερικό. Ας τονιστεί ότι το 70% των πτυχιούχων των ελληνικών Πανεπιστημίων διαφεύγουν σε εναλλακτικές λύσεις στο εξωτερικό είτε να βρουν εργασία, είτε να σπουδάσουν σε καλύτερες συνθήκες αυξάνοντας τις δεξιότητές τους ώστε μελλοντικά να επιλεγούν από μια εργασία με κύρος και ποιότητα σε όλα τα επίπεδα.

Η οικονομική κρίση έχει αναγκάσει την κυβέρνηση της χώρας να λάβει αυστηρά μέτρα μείωσης των δημοσιονομικών. Οι αρνητικές συνέπειες αυτής της ενέργειας αποτελούν βασικό πρόβλημα στην ασφάλεια των κοινωνικών όντων. Έτσι, το 40% των νέων από 15 έως 24 χρονών δεν έχουν καν την ικανότητα να βρουν εργασία. Μια σύγκριση μεταξύ Ελλάδας και Ευρώπης στην ανεργία των πτυχιούχων ΑΕΙ μπορεί να μας υποδείξει το τρομερό ποσοστό στη χώρα μας που αγγίζει το 30%, την στιγμή που η μέση τιμή στις χώρες της Ευρώπης παρατηρείται στο 14%.

Οι κύριοι λόγοι για τους οποίους η ανεργία στους νέους παρουσιάζει σχεδόν πάντα αυξητικές τάσεις σε δυσαναλογία με το αντίστοιχο ποσοστό των μεγαλύτερων ηλικιών είναι :

α. *Μεταβατική Κατάσταση*. Ένα από τους κυριότερους λόγους του ποσοστού ανεργίας των νέων είναι η περίοδος προσαρμογής τους στην αγορά εργασίας, οι οποίοι όντας άπειροι εμφανίζουν ιδιαίτερη δυσκολία.

β. *Μειωμένη παραγωγικότητα*. Σημαντικό παράγοντα που διατηρεί τους νέους στάσιμους εργασιακά, αποτελεί ο μικρός βαθμός παραγωγής του έργου τους. Αυτό εξηγείται από την ελλιπή εμπειρία που κατέχουν, την αδυναμία ύπαρξης δεξιοτήτων είτε σε πνευματικό επίπεδο είτε σε πρακτικό αλλά ακόμη και στον επικοινωνιακό τομέα.

γ. *Αναποτελεσματικό σύστημα εκπαίδευσης*. Αύξηση στην ανεργία των νεαρών ηλικιών εξαιτίας της αναντιστοιχίας γνώσεων που προσφέρει το κράτος σε σχέση με την ζήτηση της αγοράς εργασίας.

δ. *Διαρθρωτικές αλλαγές*. Συχνό φαινόμενο είναι αυτό των μεταβολών που παρουσιάζει η αγορά εργασίας όσον αφορά την ποιότητα των επαγγελματιών αλλά και το είδος τους. Απόρροια αυτού είναι η μείωση της ζήτησης νέων ατόμων σε απασχολήσεις που απορροφούνταν κυρίως. Γι' αυτό αυξάνεται και ο ρυθμός εισαγωγής πολλών νεαρών στο ταμείο ανεργίας.

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί η αρνητική πρωτιά της χώρας μας σχετικά με την ανεργία των κατόχων προπτυχιακών ακαδημαϊκών πτυχίων, όπως αναφέρει η Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUROSTAT, 2016). Μάλιστα, αυτό το ποσοστό ανέργων είναι κατά πλειονότητα νέοι και είναι το υψηλότερο ανάμεσα σε εικοσιεπτά κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τη δεύτερη θέση καταλαμβάνει το ελληνικό κράτος όσον αφορά τη γενική συχνότητα εμφάνισης ανέργων ενώ δεν απουσιάζει και η φυλετική ανεργία (περισσότερες νέες γυναίκες άνεργες). Κύριος λόγος που ο αριθμός των νέων ανέργων είναι και η πολιτική που έχει εφαρμοστεί κατά καιρούς στον οικονομικό τομέα. Μπορεί επίσης να προστεθεί σε αυτό και η έλλειψη σταθερής κυβέρνησης, κάτι που δημιουργεί το πρόβλημα των διαφορετικών κατευθύνσεων επηρεάζοντας άμεσα ή έμμεσα την αγορά. Μπορεί εύκολα κανείς να διακρίνει τα εξής προβλήματα:

A) Την υποβάθμιση του τομέα της γεωργίας, που θα μπορούσε να συνδράμει στη διαχείριση της από νέους ώστε να αναδειχθεί αλλά παράλληλα να δημιουργηθούν και θέσεις εργασίας.

B) Την μετανάστευση πολλών νέων κορυφαίων επιστημόνων όπου δεν συνεργάστηκαν ποτέ με αξιώσεις από την κυβέρνηση (αφού η τελευταία τους απομάκρυνε λόγω νόμων λιτότητας στην έρευνα) ώστε να συνεισφέρουν στην τεχνολογική εξέλιξη και αιχμή (πληροφορικής, βιοτεχνολογίας, «έξυπνων» καινοτομιών).

Γ) Την περιορισμένη ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας, μιας και η τελευταία έχει τις υποδομές να διατηρηθεί ακόμη περισσότερο (και λόγω του ιδανικού κλίματος στη χώρα) χρονικά από την προβλεπόμενη τουριστική περίοδο των 6-7 μηνών.

Δ) Την μη αξιοποίηση όλων των περιοχών της χώρας ανάλογα με τη γραφικότητα των τοπίων της ή την παραγωγή κάποιου σπάνιου αγαθού ή προϊόντος .

Μια σημαντική αιτία του προβλήματος των ανέργων διπλωματούχων ανώτατων ιδρυμάτων αποτελεί η παρωχημένη εκπαίδευση στις σχολικές μονάδες. Η παιδεία της χώρας παρουσιάζει παλαιές μεθόδους παροχής γνώσεων χωρίς να συγχρονίζεται με τον κοινωνικό και οικονομικό χαρακτήρα του κράτους αλλά και την διεθνή αγορά όπως θα άρμοζε σαν μέλος της Ε.Ε. . Ειδικότερα, λόγω αυτού του πολιτικού πλαισίου που αναπτύσσει το σύστημα (Καμπέρης, 2001):

A) Υπάρχει υποτίμηση των τεχνικών ιδρυμάτων με ελλιπή εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα, παρουσιάζοντας ελλείψεις σε υλικά, άστοχες παραδόσεις θεωρητικού πλαισίου, μη αντιπροσωπευτικό διδακτικό προσωπικό με ανεπάρκεια γνώσεων, οι οποίοι σε κανένα βαθμό δεν συνδράμουν στην πορεία των διδασκόμενων. Ακόμη η εξειδίκευση με προγράμματα πρακτικής είναι από μηδαμινή έως ελάχιστη για τις προσδοκίες που απαιτεί η αγορά εργασίας.

B) Ανεπάρκεια ορθολογικού επαγγελματικού προσανατολισμού σε επίπεδο επιλογής του ατόμου από το σχολείο, λόγω κριτηρίων που δεν βασίζονται στη ζήτηση της αγοράς αλλά περισσότερο στην πνευματική ανάπτυξη τους υποβαθμίζοντας την επιχειρησιακή συνείδηση. Η κατεύθυνση των νέων στο

κομμάτι της απασχόλησης τους εξαρτάται κυρίως από προσωπικούς λόγους ή επιθυμίες, οι οποίες ίσως να μην αντιπροσωπεύουν την πραγματική ανάγκη της οικονομίας.

Γ) Η Ελλάδα είναι από τις χώρες που έχει στο ενεργητικό της πάρα πολλά ΑΕΙ ή ΤΕΙ ή αναβαθμίσεις των τελευταίων σε ΑΕΙ, με σκοπό την ανώτερη γνώση και το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Βέβαια, η πλειονότητα τους είναι υπερβολική και πολλές φορές δεν έχουν κάποια επαγγελματική αποκατάσταση. Κύριος λόγος ίδρυσης τους είναι η επιμονή των ακαδημαϊκών για κατασκευή νέων τμημάτων ή για λόγους ψήφων από τους ίδιους τους υπουργούς. Ακόμη, ο αριθμός των επιτυχόντων στις πανελλήνιες που συμμετάσχουν, πρόκυπτε μεγάλος αφού οι αρμόδιοι έθεταν υψηλό αριθμό εισακτέων σε αντίθεση με τους πρυτάνεις των σχολών. Επομένως, πολλοί πτυχιούχοι από αυτούς προφανώς δεν απορροφήθηκαν από το σύστημα και προσαύξησαν το ποσοστό ανεργία (ειδικά των νέων).

Δ) Πολλοί νέοι εισάγονται σε σχολές και τμήματα χωρίς να το επιθυμούν, με σκοπό την απόκτηση ενός πτυχίου στο οποίο δεν υπάρχει περίπτωση να εξειδικευτούν περαιτέρω, κάτι που θεωρείται απαραίτητο για την αξιολόγηση του βιογραφικού τους στην αγορά εργασίας. Για αυτό το λόγο, αρκετοί φοιτητές δεν καταφέρνουν να ολοκληρώσουν στον προβλεπόμενο χρόνο τις προπτυχιακές σπουδές τους δημιουργώντας περισσότερα προβλήματα στην πληρότητα των αμφιθεάτρων. Επιπλέον, η εμμονή των γονέων των περισσότερων οικογενειών που αρχίζει από τα παιδικά χρόνια με υψηλές δαπάνες σε φροντιστήρια ιδιαίτερα, ώστε να οικοδομηθούν τα ιδανικά θεμέλια για την μεγιστοποίηση της πιθανότητας εισαγωγής σε ΑΕΙ, κάτι που υποβιβάζει την αξία των τεχνικών εργασιών και ενδεχομένως αυξάνει την ανεργία των νέων.

Συνεπώς, πρωταρχικός στόχος για την ελάττωση του ρυθμού ανεργίας των νέων και ιδιαίτερα των κατόχων προπτυχιακών τίτλων σπουδών, είναι η εξ' ολοκλήρου μεταβολή αρκετών πτυχών των οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών στρατηγικών της κυβέρνησης αλλά και της παρωχημένης αντιλήψεως της οικογένειας για τις τεχνικές σχολές. Βέβαια τέτοιες αλλαγές είναι δύσκολο να επιτευχθούν καθώς επηρεάζονται και από άλλα συμφέροντα των κρατικών μηχανισμών.

1.4 Τρόποι επιρροής της ανεργίας νέων από τις οικονομικές κρίσεις

Στη συγκεκριμένη ενότητα θα παρατηρηθούν οι άμεσοι ή έμμεσοι τρόποι με τους οποίους οι οικονομικές κρίσεις δρουν κατασταλτικά στην ανεργία των νέων. Οι ενδείξεις αυτών των διαδικασιών που επιφέρουν σημαντικές αλλαγές σε περιόδους οικονομικής κρίσης μπορούν να προκαλέσουν πτώση στο δείκτη ανεργίας και κυρίως σε αυτό των νεότερων ηλικιακών ομάδων.

Στο σημείο αυτό υπενθυμίζεται ότι το ποσοστό ανεργίας των νέων από τη φύση του είναι πολύ υψηλότερο από το αντίστοιχο των ενηλίκων (Hyz & Karamanis, 2019; Karamanis et.al. 2016). Οι βασικές αιτίες αυτού του φαινομένου εξηγήθηκαν σχολαστικά στην προηγούμενη ενότητα. Από αυτές μπορούμε να επισημάνουμε εκ νέου ότι η χειρότερη απορρόφηση στην αγορά εργασίας, η οποία εκδηλώνεται στους νέους κι όχι στις μεγαλύτερες ηλικιακές κατηγορίες αφορά:

1. το χαμηλότερο επίπεδο της χρησιμότητας τους, εξαιτίας της απειρίας τους
2. και της έλλειψης ποιότητας στο επάγγελμα που ενδιαφέρονται αλλά και ποσότητας παραγωγής (*ceteris paribus*) κάτι που αναγκάζει την προτίμηση της αγοράς να προσανατολίζεται σε ομάδες μεγαλύτερων ηλικιών.

Τα οικονομικά κεφάλαια που έχει στη διάθεση του ο κάθε άνθρωπος είναι ένας σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει την επαγγελματική του εξέλιξη. Αλλά εξίσου βασικό είναι και η ύπαρξη πολυμήχανου σφαιρικού γνωστικού οικοδομήματος. Πολλές μελέτες έχουν δείξει ότι αυτό το αίτιο επηρεάζει έντονα την πορεία του ατόμου :

- Από το σχολείο στην αγορά εργασίας
- Την πιθανότητα κινδύνου ανεργίας που ίσως χρειαστεί να υποστεί.
- Την απόδοσή τους (ποιοτική και ποσοτική) στην εργασία.
- Το εργασιακό περιβάλλον αλλά και την ασφάλεια που παρέχει η ανάλογη θέση εργασίας όπου τοποθετείται κάθε περίοδο της ζωής του.

Πιο συγκεκριμένα, οι νέοι με ελάχιστες σπουδές και μικρή ικανότητα δεξιοτήτων παρουσιάζουν πιο συχνά ανεργία μεγάλης διάρκειας, σε μεταβλητές και μη

ποιοτικές θέσεις εργασίας, με αποτέλεσμα και την κοινωνική τους αποστασιοποίηση (Oecd, 2005). Βεβαίως, η εκπαιδευτική δραστηριότητα που έχει λάβει ο κάθε νέος είναι απλώς μια βασική αιτία. Το φαινόμενο που εξηγήθηκε αναλυτικά στην περίπτωση της Ελλάδος είναι γενικό, δηλαδή ότι οι νέοι υστερούν στην επαγγελματική εμπειρία και σαφώς στην εφαρμογή όλων αυτών που έχουν διδαχθεί στην πράξη (στο χώρο εργασίας τους, όπου δεν συγχωρούνται εύκολα λάθη).

Σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση, οι Caroleo και Pastore (2007), θεώρησαν ότι αυτή η μεγάλη απόκλιση της ανεργίας των νέων με τις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες βασίζεται κυρίως στην επαγγελματική απειρία των πρώτων. Θεσμοθετούν μια ομαδοποίηση στις χώρες της ΕΕ σε πέντε ομάδες (ο Βορειοευρωπαϊκός, ο ηπειρωτικός ευρωπαϊκός, ο αγγλοσαξονικός, ο νοτιοευρωπαϊκός και αυτός των νέων κρατών μελών) ακολουθώντας θεσμικούς κανόνες αλλά και οικονομικές πολιτικές (τρόποι ευελιξίας στην αγορά εργασίας), σχολικές μονάδες και επαγγελματικής κατάρτισης, φορολογικές τεχνικές, σχέδια στήριξης από την κυβέρνηση τους. Χαρακτηριστικό των νέων είναι και η ανωριμότητα τους, η τάση τους να δοκιμάζουν προσκαιριακές ευκαιρίες εργασίας (Clark & Summers, 1982; Freeman & Wise, 1982; Karamanis & Hyz 2014; Karamanis & Naxakis 2014; Karamanis, et.al. 2018; Blanchflower & Freeman, 2000; Rees, 1986; Topel & Ward, 1992). Επιπλέον, εντοπίζονται και βασικές ιδιαιτερότητες κρατών και διαμερισμού των τελευταίων (Scarpetta et al., 2010) με βάση τη διαμεσολάβηση των πανεπιστημίων που οδηγούν τα άτομα από το σχολείο στο χώρο εργασίας (Ryan 2001; Caroleo & Pastore, 2007, 2009).

Ελλιπή και με κενά θα μπορούσε να χαρακτηρίσει κανείς τη βιβλιογραφία, η οποία αναφέρεται στο ζήτημα των «οικονομικών κρίσεων» και τη διασύνδεση τους στην ανεργία των νέων (Choudhry et al., 2010).

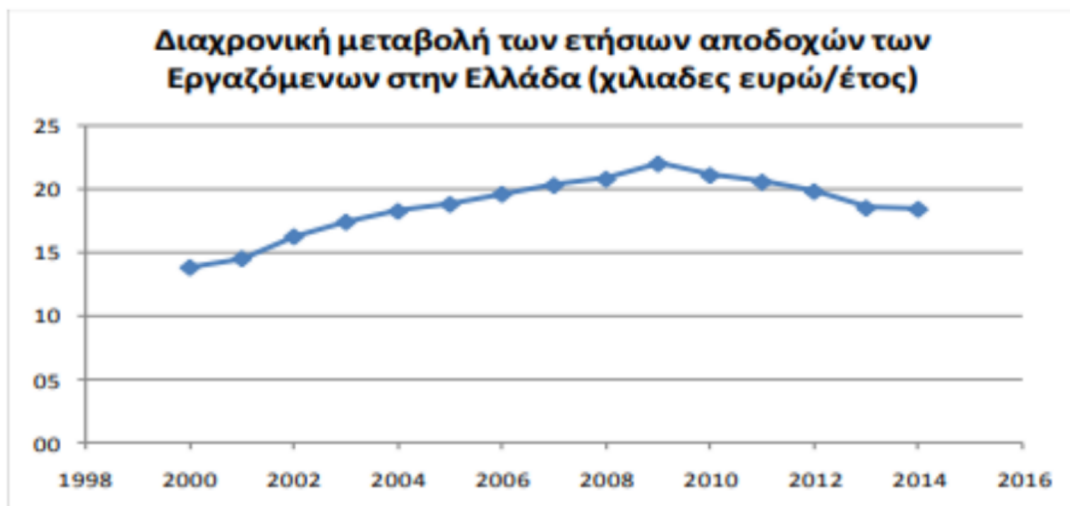
Αρχικά, ο τρόπος με τον οποίο επηρεάζει την κάθε χώρα η οικονομική ύφεση εξαρτάται από αρκετούς λόγους όπως:

- (i) Η δόμηση της οικονομίας συνολικά
- (ii) Τα θεσμικά πλαίσια πάνω στα οποία είναι βασισμένη η κοινωνία (όπως το STWT, θεσμοί μετάβασης από τις σχολικές μονάδες στην αγορά εργασίας)

- (iii) Οι νομοθετικές κινήσεις των κυρίαρχων πολιτικών δυνάμεων σε πολλούς τομείς (Signorelli, 2008).

Οι παραπάνω περιπτώσεις συνθέτουν την ισχύ της οικονομίας σε ένα κράτος και τον τρόπο επιρροής της στο ποσοστό ανεργίας, δηλαδή τον αποκαλούμενο «νόμο του Οκούν» (Okun, 1962 ; Signorelli, 2005). Βέβαια, καταστάσεις όπως η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008-2009 μεταβάλλουν τις ιδιότητες προσαρμοστικότητας στο σύστημα εργασίας και επιφέρουν με αρκετές χρονικές καθυστερήσεις, διαφορετική επίδραση σε κάθε εργασιακό τομέα. Όμως τα προαναφερθέντα μπορούν να αποφευχθούν μέσα από μακροοικονομικές πρωτοβουλίες των αρμόδιων υπουργών και θεσμοθετώντας τα ιδανικά πλαίσια για την προστασία της οικονομίας σε όλες τις πτυχές της (επιδοτήσεις ανεργίας, προσφορά κοινωνικής ασφάλισης κ.α.).

Στο σημείο αυτό θα σχολιαστούν αρκετά σχήματα που φανερώνουν τις πιο σημαντικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης σε παράγοντες που αλλοιώνουν και την απασχολησιμότητα των νεανικών ηλικιών.

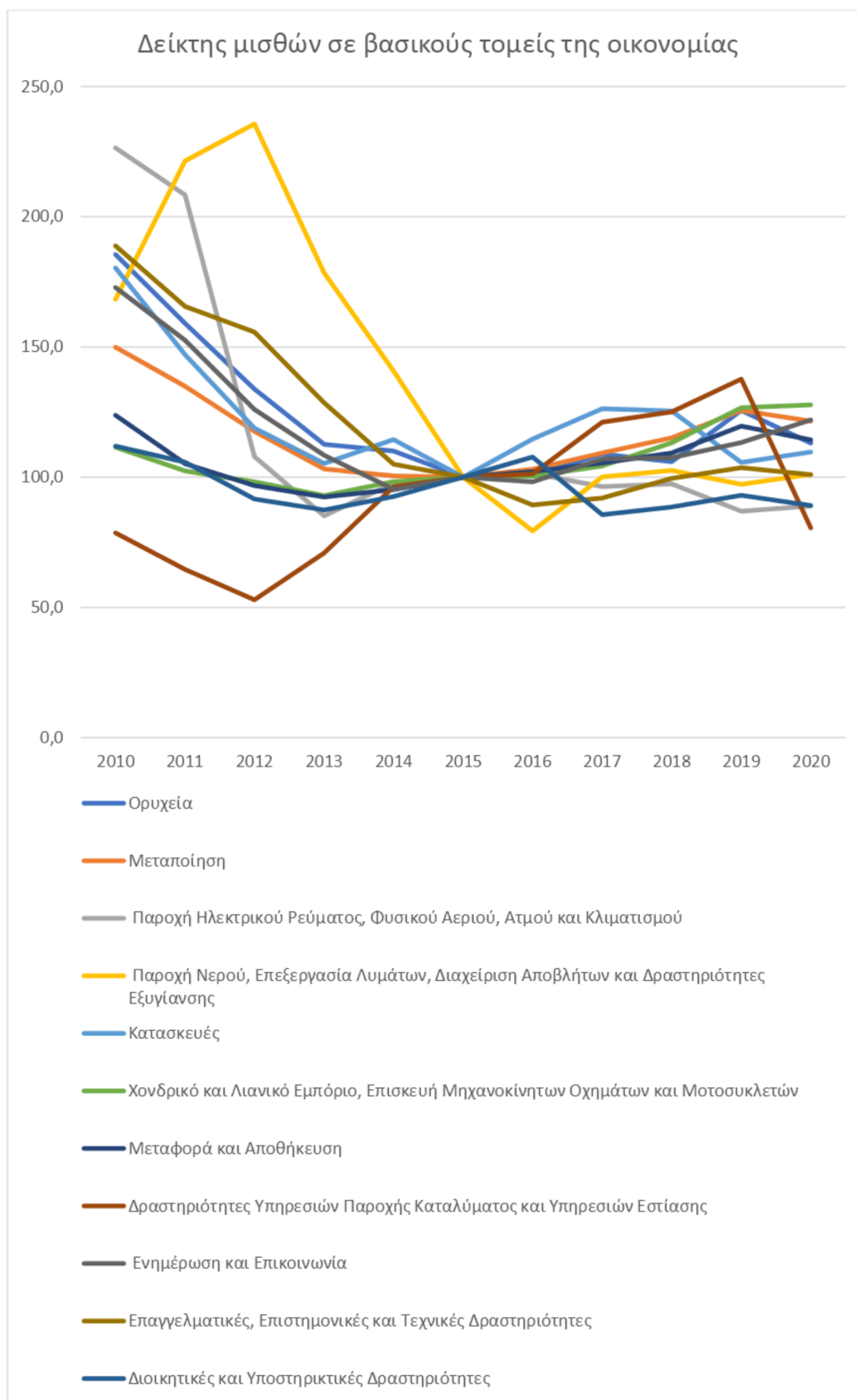
Γράφημα 2: Αλλαγές στις ετήσιες αποδοχές των εργαζομένων στην Ελλάδα (χιλιάδες ευρώ/ έτος).

Πηγή : OECD, 2016

Το γράφημα 2 δείχνει ότι ενώ μέχρι το έτος 2009 οι ετήσιες αποδοχές των εργαζομένων στην χώρα μας είχαν παρουσιάσει άνοδο, μετά το 2009 παρατηρείται

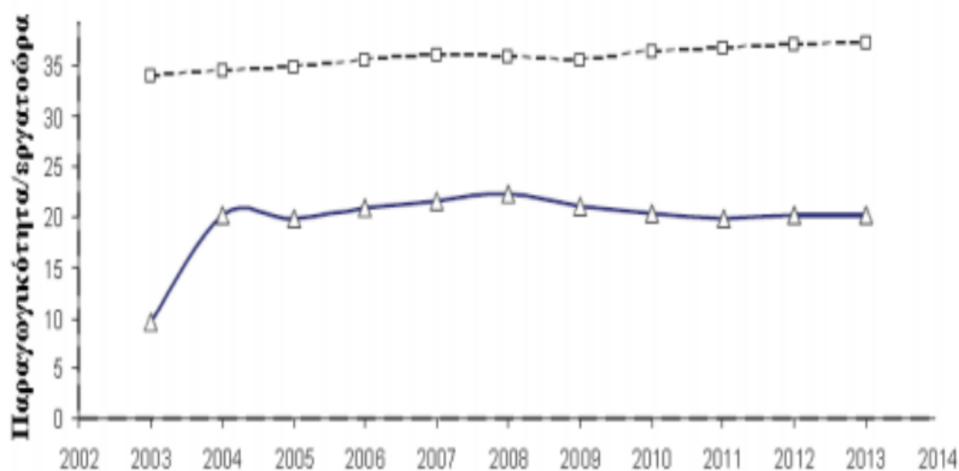
πτωτικός ρυθμός στις απολαβές τους. Αυτό προφανώς είναι μια επίπτωση της οικονομικής κρίσεως που έπληξε τη χώρα εκείνη την περίοδο.

Το γράφημα 3 προβάλλει ένα δείκτη μισθών σε βασικούς τομείς της οικονομίας με βάση το έτος 2015 και για τη χρονική περίοδο από το 2010 έως το 2020. Οι κλάδοι που αναφέρονται είναι : Ορυχεία, Μεταποίηση, Παροχή Ηλεκτρικού Ρεύματος, Φυσικού Αερίου, Ατμού και Κλιματισμού, Παροχή Νερού, Επεξεργασία Λυμάτων, Διαχείριση Αποβλήτων και Δραστηριότητες Εξυγίανσης, Κατασκευές, Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο, Επισκευή Μηχανοκίνητων Οχημάτων και Μοτοσυκλετών, Μεταφορά και Αποθήκευση, Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Υπηρεσιών Εστίασης, Ενημέρωση και Επικοινωνία, Επαγγελματικές, Επιστημονικές και Τεχνικές Δραστηριότητες, Διοικητικές και Υποστηρικτικές Δραστηριότητες. Οι απασχολήσεις σχετικά με καταλύματα και εστίαση έχουν αυξηθεί σε επίπεδο μισθού ενώ έχουν μειωθεί σε παροχή νερού, ηλεκτρικού ρεύματος, μεταφορά και αποθήκευση κ.α.

Γράφημα 3 : Δείκτης μισθών σε βασικούς τομείς της οικονομίας.

Πηγή : ΕΛΣΤΑΤ, 2020

Γράφημα 4. Αλλαγές στην παραγωγικότητα των εργαζομένων στην Ελλάδα (διακεκομμένη γραμμή) και στην Ευρώπη (ανά έτος).

Πηγή : OECD, 2016

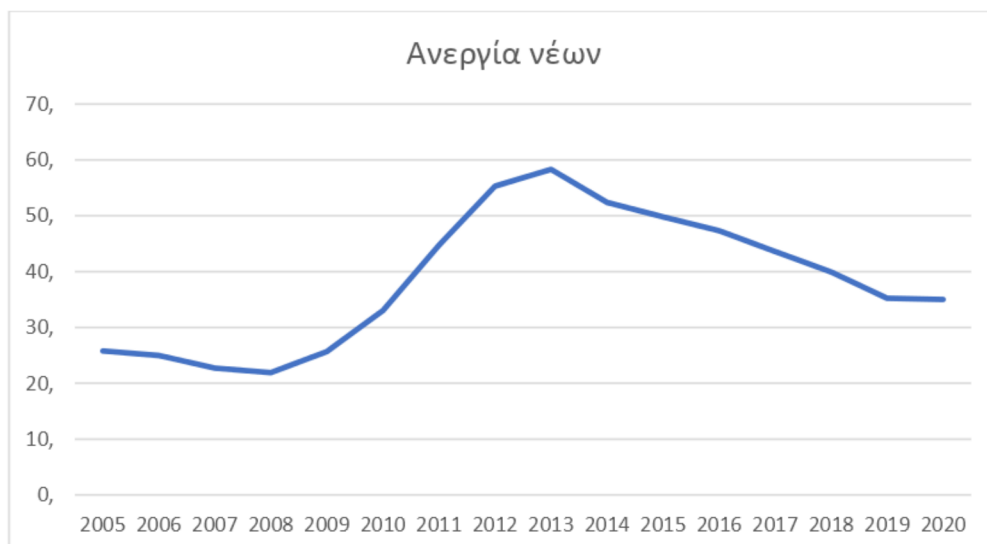
Στο συγκεκριμένο γράφημα παρατηρείται η διαχρονική πορεία της παραγωγικότητας ανά εργατοώρα συναρτήσει του χρόνου (Γράφημα 4). Φαίνεται η σημαντική άνοδος που σημειώθηκε το 2003 και παραμένει σχεδόν σταθερή τα επόμενα έτη στην χώρα μας, κάτι που αποδεικνύεται υψηλή σε σχέση με την αντίστοιχη αλλά συνάμα σταθερή και εδώ πορεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Γράφημα 5: Η ανεργία των γυναικών στην Ελλάδα ανά έτη.

Πηγή : EUROSTAT, 2020

Στο διάγραμμα (Γράφημα 5) παρατηρείται η εκτόξευση της ανεργίας των γυναικών κατά το έτος 2009, προϊόν για άλλη μια φορά τη χρηματοπιστωτικής κρίσης. Βέβαια, παρατηρείται μια μικρή σταθερότητα μετά το 2014 χωρίς όμως να επαναφέρει την κατάσταση στα αρχικά επίπεδα. Έπειτα η πτωτική πορεία συνεχίζεται μέχρι και το 2020, όπου υπάρχουν δεδομένα, αλλά ουδέποτε δεν προσεγγίζει τα επίπεδα του 2008-2009.

Γράφημα 6: Η ανεργία των νέων στην Ελλάδα ανά έτη.

Πηγή : EUROSTAT, 2020

Στο παραπάνω σχήμα (Γράφημα 6), η εικόνα μιλάει από μόνη της. Είναι προφανή η εκθετική άνοδος των νέων ανέργων που πραγματοποιήθηκε από το έτος – ορόσημο 2009 και μετά. Αξίζει να υπογραμμιστεί το γεγονός της ελάττωσης αυτής της καταστροφικής ανόδου από τα τέλη του 2012 και αργότερα.

Γράφημα 7: Οι εργαζόμενοι σε βιομηχανικές και οικοδομικές δραστηριότητες ή υπηρεσίες ανά έτος στην Ελλάδα.

Πηγή : OECD, 2016

Στο παρόν σχήμα (Γράφημα 7), διαφαίνεται η πτώση στον αριθμό των εργαζομένων που εκδηλώθηκε κατά το έτος 2011 τόσο στο βιομηχανικό και οικοδομικό τομέα, όσο και στον πεδίο της παροχής υπηρεσιών. Χρειάζεται να τονιστεί ότι μετά το 2015 δεν παρατηρείται σημαντική αλλαγή στην επικρατούσα κατάσταση ενώ σε όλη τη διάρκεια ο βιομηχανικός κλάδος έχει το μικρότερο πλήθος εργαζομένων.

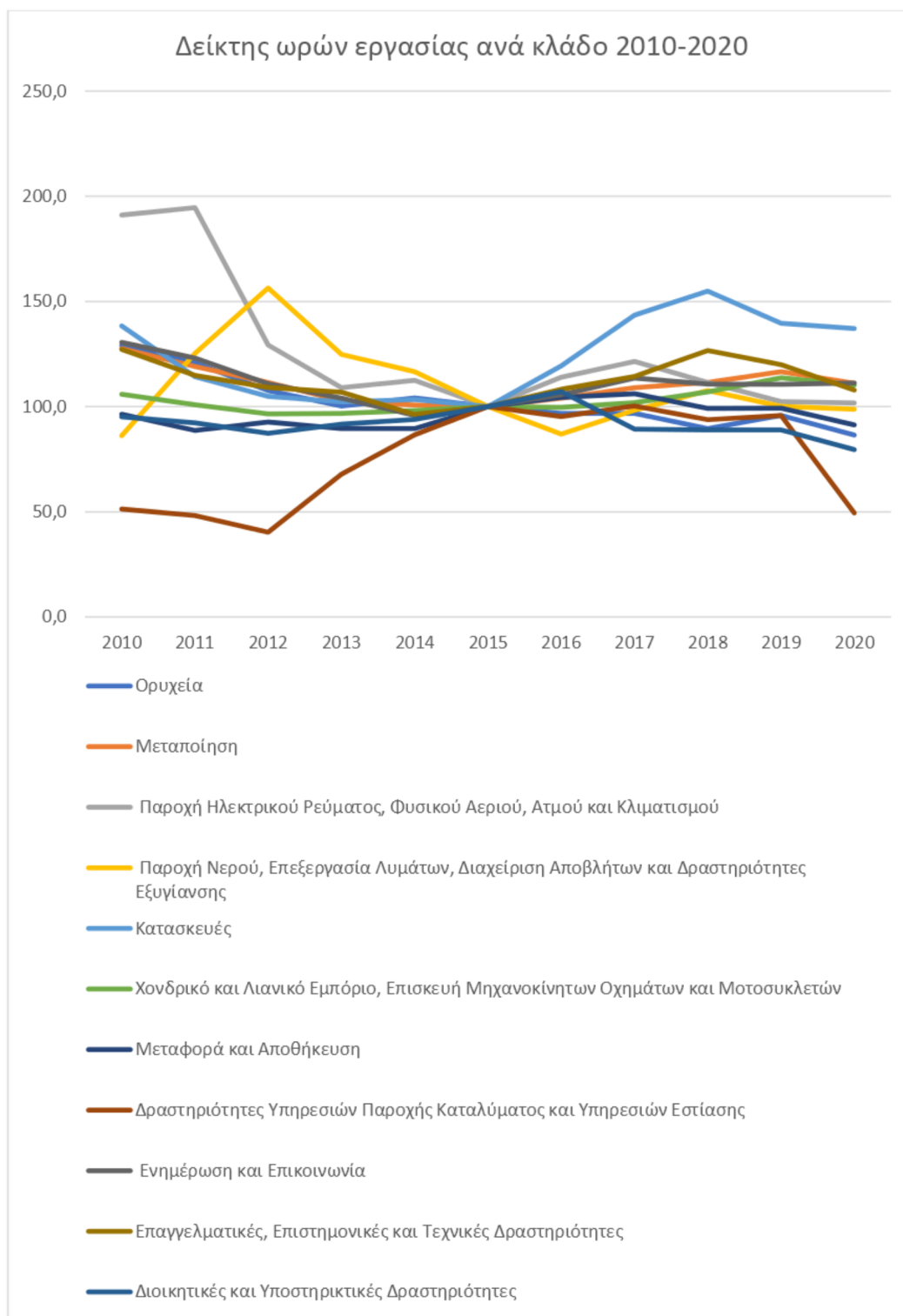

Γράφημα 8:Αλλαγές ωρών εργασίας ανά εργαζόμενο για κάθε έτος στην Ελλάδα.

Πηγή: EUROSTAT, 2016

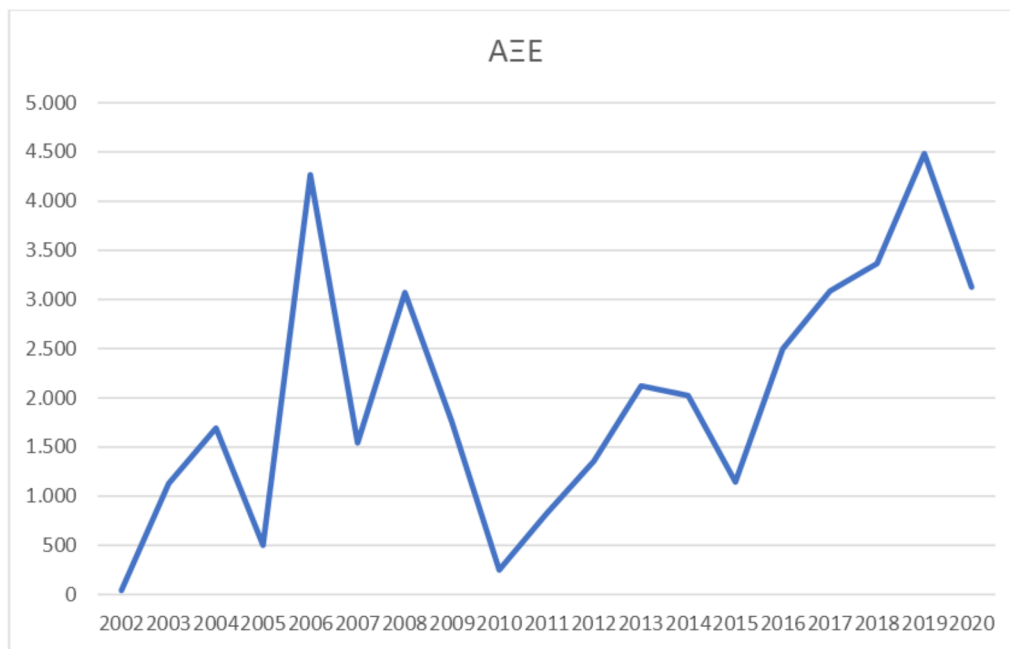
Σε αυτή την περίπτωση (Γράφημα 8) εντοπίζεται η μεγαλύτερη πτώση στις ώρες εργασίας ανά έτος ανά εργαζόμενο, απόρροια της οικονομικής υφέσεως κατά το χρονικό διάστημα 2011-12. Βέβαια εξίσου απότομη είναι και η άνοδος την αμέσως επόμενη περίοδο αλλά και η εκ νέου μικρότερη πτώση, η οποία και σταθεροποιήθηκε μερικώς τα επόμενα έτη.

Στο Γράφημα 9 παρατηρείται ο δείκτης ωρών ανά επαγγελματικό κλάδο τα τελευταία δέκα χρόνια. Φαίνεται ότι το 2015 η απασχόληση σε ορυχεία, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, κατασκευές παρουσιάζει αύξηση στις ώρες ενώ στις υπόλοιπες κατηγορίες φαίνεται πτώση η σταθεροποίηση στα επόμενα έτη (έτος βάσης του παραπάνω δείκτη είναι το 2015).

Γράφημα 9 : Δείκτης ωρών εργασίας ανά κλάδο 2010-2020.

Πηγή : ΕΛΣΤΑΤ, 2020

Γράφημα 10: Η πορεία των ΑΞΕ στην Ελλάδα ανά έτος.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2020

Ίσως διαφαίνεται το πιο κατατοπιστικό διάγραμμα με τις επιπτώσεις που επέφερε η οικονομική κρίση (Γράφημα 10). Η επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν από το 2008 μέχρι το 2010 ήταν υπερβολικά λιγότερες σε σχέση με προηγούμενες κοντινές περιόδους. Άξιο αναφοράς είναι και το γεγονός ότι τότε δεν επανήλθαν σε επίπεδα προ κρίσης και μάλιστα παρά τη μικρή άνοδο από το 2010 μέχρι το 2014, μειώθηκαν εκ νέου στις μεταγενέστερες χρονικές περιόδους. Βέβαια, η περαιτέρω αύξηση από 2016-2019 ήρθε να σταματήσει πιθανόν λόγω της μεγάλης πανδημίας του Covid-19 που έπληξε ολόκληρη την παγκόσμια οικονομία.

2. Ερευνητικό μέρος

2.1 Περιγραφή των δεδομένων που θα αναλυθούν

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναπτυχθεί το ερευνητικό μέρος της μελέτης. Σκοπός είναι να βρεθούν οι κατάλληλες σχέσεις για τη δημιουργία του μοντέλου που θα ερμηνεύει με καλύτερο τρόπο τον δείκτη ανεργίας, ειδικότερα των νέων, σε σχέση με την οικονομική κρίση. Η τελευταία μεταβλητή θα χρειαστεί ιδιαίτερη προσοχή στον ορισμό της ώστε να μας δίνει μια μετρική για την οικονομική κρίση.

Το δείγμα που θα χρησιμοποιηθεί είναι αντιπροσωπευτικό και αφορά δειγματοληψία που έχει πραγματοποιήσει η EUROSTAT για την περίπτωση της Ελλάδος κατά την περίοδο 2000-2016. Η εκτίμηση θα πραγματοποιηθεί με βάση πίνακες Excel της EUROSTAT, αντλώντας στο μέγιστο τα στοιχεία που μας παρέχονται. Το βασικό μοντέλο εκτίμησης είναι:

$$Y_t = C_t + Z_t + \varepsilon_t \quad (1)$$

όπου, Y_t αντιπροσωπεύει το ποσοστό των ανέργων της χώρα μας είτε τον γενικό, είτε των νέων είτε των νεαρών ανδρών – γυναικών, ή των νέων πτυχιούχων ανώτατων σπουδών χρονική στιγμή t και είναι εξαρτημένη μεταβλητή στο γενικό πρόβλημα μας. Σύμφωνα με τα δεδομένα, στην κατηγορία των ανέργων περιλαμβάνονται όσοι είναι άνω μιας ορισμένης ηλικίας και στον χρόνο t , ήταν:

(α) χωρίς εργασία (ούτε μερική απασχόληση)

(β) είναι διαθέσιμοι για απορρόφηση από την αγορά εργασίας

(γ) αναζητούν με δυναμικό τρόπο εργασία (εγγεγραμμένοι σε προγράμματα κατάρτισης του ΟΑΕΔ κλπ.)

Συνεπώς, ο δείκτης ή το ποσοστό ανεργίας καθορίζεται ως ο αριθμός των ανέργων σε μια ηλικιακή ομάδα αν διαιρεθεί με το εργατικό δυναμικό της ίδιας ηλικιακής ομάδας. Όταν αναφέρεται ο δείκτης ανεργίας για τους νέους αυτό που αλλάζει στον τύπο είναι ότι η ηλικιακή ομάδα είναι έως 24 (ή 25 έτη). Οπότε ο παρονομαστής σε

αυτή την περίπτωση θα είναι οι διαθέσιμοι προς απασχόληση ή οι εργαζόμενοι κάτω των 25 ετών (και άνω της επιτρεπόμενης ηλικίας) (Choudhry et al., 2010).

Η C_t αναφέρεται στην οικονομική κρίση μέσω κάποιου τρόπου μέτρησης της οικονομικής κρίσης. Η Z_t δεν είναι μια μεταβλητή αλλά ένα διάνυσμα μεταβλητών ελέγχου όπου επιδέχονται αλλαγές και στην πορεία της μελέτης μας θα τις αλλάζουμε ανά εξεταστέα περίπτωση. Ακόμη, το υπόδειγμα μας συμπληρώνεται πλήρως με τον όρο σφάλματος ε_t , που έχει την έννοια του διατακτικού όρου.

Οι Honohan και Laeven (2005) έχουν ορίσει κάποια σημαντικά μέτρα οικονομικής κρίσης στο άρθρο τους τα οποία και θα επικαλεστούμε στη συνέχεια. Πιο συγκεκριμένα, η εξόρυξη των δεδομένων που αντλείται από τις πηγές μας όσον αφορά ορισμούς των χρηματοοικονομικών κρίσεων (για τη μορφή των κρίσεων) παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα :

Πίνακας 1 : Επεξήγηση τύπων κρίσεων που εξετάζονται

Χρηματοπιστωτική Κρίση	Μια μεταβλητή που παίρνει την τιμή 1 εάν υπάρχει συστημική κρίση σε μια χώρα και 0 διαφορετικά.
Νομισματική Κρίση Τραπεζική Κρίση	Μια μεταβλητή που λαμβάνει την τιμή 1 εάν υπάρχει νομισματική ή τραπεζική κρίση σε μια χώρα και 0 αν δεν ισχύει τίποτα από τα παραπάνω δύο ενδεχόμενα.
Κρίση Χρέους	Μια δίτιμη μεταβλητή που έχει σύνολο τιμών $\{0,1\}$ με την πρώτη τιμή αντιστοιχίζεται με την απουσία κρίσης χρέους ενώ η δεύτερη τιμή με το ότι υπάρχει τέτοια κατάσταση αυτή τη στιγμή στην χώρα.

Έπειτα από τις αναφορές του Πίνακα 1 και αντλώντας δεδομένα από το Harvard Business School (2016), δημιουργείται η μεταβλητή Κρίση, όπου κάθε τιμή της είναι το άθροισμα των τιμών των παραπάνω 3 μεταβλητών του Πίνακα 1.

Όσον αφορά το τμήμα των μεταβλητών ελέγχου, θα ληφθούν υπόψιν προϊόντα της πιο γνωστής βιβλιογραφίας (Jacobsen, 1999). Στις μεταβλητές ελέγχου μας, λοιπόν, συγκαταλέγονται : η αύξηση του ΑΕΠ, ο πληθωρισμός (χρησιμοποιείται ως πληρεξούσιο για τις αλλαγές στο επίπεδο τιμών στη χώρα.), οι ΑΞΕ (Άμεσες Ξένες Επενδύσεις). Δεδομένα για τις συγκεκριμένες επεξηγηματικές μεταβλητές μας αποκομίζονται μέσα από την EUROSTAT (2020) και την ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ - ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ (χ.χ.)

Ένας πίνακας συσχέτισης της εξαρτημένης και των κύριων επεξηγηματικών μεταβλητών εξετάζεται ανά περίπτωση παρακάτω. Ο σκοπός μας είναι ο έλεγχος για τυχόν πολυσυγγραμμικότητα μεταξύ όλων ή ορισμένων μεταβλητών στο μοντέλο μας, κάτι που θα επέφερε σοβαρά προβλήματα στη διεξαγωγή των αποτελεσμάτων και στην ερμηνεία των εκτιμήσεων των παραμέτρων του υποδείγματος.

Ο Πίνακας 2 δηλώνει τους συντελεστές συσχέτισης Pearson μεταξύ όλων των μεταβλητών που θα χρησιμοποιηθούν στα υποδείγματα στις επόμενες ενότητες. Η Κρίση φαίνεται να παρουσιάζει μια καλή αρνητική σχέση με το ΑΕΠ (-0,638), η οποία είναι σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5% ($p\text{-value} = 0,006 < 0,05$). Βέβαια, δεν μπορεί να θεωρηθεί γραμμική αλλά σίγουρα θα δοκιμαστεί η απουσία της στα υποδείγματα για να ελεγχθεί ο βαθμός συνεισφοράς στην εξήγηση της εκάστοτε Ανεργίας. Με το ΑΞΕ δεν διαφαίνεται κάποια αξιολογή συσχέτιση και μάλιστα αποδεικνύεται και μη στατιστικά σημαντική. Επίσης, σε σχέση με τις εξαρτημένες μεταβλητές που αφορούν την Ανεργία εμφανίζονται σημαντικές σχέσεις (σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5% και 1% για την ανεργία των νέων πτυχιούχων) ένα αποτέλεσμα επιθυμητό για την ερμηνευτική ικανότητα του μοντέλου ως προς την υποκείμενη μεταβλητή.

Πίνακας 2 : Συσχετίσεις των μεταβλητών του μοντέλου της Ανεργίας

Correlations										
		Ανεργία	ΑνεργίαN	ΓυναικώνN	ΑνδρώνN	Πτυχιούχων	Κρίση	ΑΕΠ	Πληθωρισμός	ΑΞΕ
Ανεργία	Pearson Correlation	1	,988**	,974**	,991**	,911**	,529*	-,911**	-,856**	,012
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,000	,029	,000	,000	,966
	N	17	17	17	17	17	17	17	17	15
ΑνεργίαN	Pearson Correlation	,988**	1	,995**	,997**	,933**	,593*	-,927**	-,792**	-,023
	Sig. (2-tailed)	,000		,000	,000	,000	,012	,000	,000	,935
	N	17	17	17	17	17	17	17	17	15
ΓυναικώνN	Pearson Correlation	,974**	,995**	1	,984**	,927**	,580*	-,910**	-,769**	-,049
	Sig. (2-tailed)	,000	,000		,000	,000	,015	,000	,000	,863
	N	17	17	17	17	17	17	17	17	15
ΑνδρώνN	Pearson Correlation	,991**	,997**	,984**	1	,929**	,598*	-,932**	-,804**	,000
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000		,000	,011	,000	,000	,999
	N	17	17	17	17	17	17	17	17	15
Πτυχιούχων	Pearson Correlation	,911**	,933**	,927**	,929**	1	,610**	-,968**	-,680**	-,092
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000		,009	,000	,003	,743
	N	17	17	17	17	17	17	17	17	15
Κρίση	Pearson Correlation	,529*	,593*	,580*	,598*	,610**	1	-,638**	-,319	-,049
	Sig. (2-tailed)	,029	,012	,015	,011	,009		,006	,212	,862
	N	17	17	17	17	17	17	17	17	15
ΑΕΠ	Pearson Correlation	-,911**	-,927**	-,910**	-,932**	-,968**	-,638**	1	,689**	,169
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	,006		,002	,548
	N	17	17	17	17	17	17	17	17	15
Πληθωρισμός	Pearson Correlation	-,856**	-,792**	-,769**	-,804**	-,680**	-,319	,689**	1	-,203
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,003	,212	,002		,468
	N	17	17	17	17	17	17	17	17	15
ΑΞΕ	Pearson Correlation	,012	-,023	-,049	,000	-,092	-,049	,169	-,203	1
	Sig. (2-tailed)	,966	,935	,863	,999	,743	,862	,548	,468	
	N	15	15	15	15	15	15	15	15	15

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Όσον αφορά το ΑΕΠ, παρουσιάζει μια καλή αρνητική σχέση με την Κρίση (-0,638), η οποία είναι σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5% ($p\text{-value} = 0,006 < 0,05$), όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη παράγραφο. Στη σχέση του με το ΑΞΕ δεν εμφανίζει κάποια σημαντική συσχέτιση (0,169 και μη στατιστικά σημαντική). Επιπλέον, οι συσχετίσεις του με την Ανεργία είναι αρκετά υψηλές άλλοτε αρνητικές και άλλοτε θετικές (σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1%)

ένα αποτέλεσμα επιθυμητό για την ερμηνευτική ικανότητα του μοντέλου ως προς την υποκείμενη μεταβλητή.

Οι ΑΞΕ φαίνεται να μην έχουν σημαντικές σχέσεις με καμία μεταβλητή, ούτε στις μορφές ανεργίας. Ακόμη, οι τιμές των συντελεστών συσχέτισης τους είναι κοντά στο μηδέν σε όλες τις περιπτώσεις, κάτι που σηματοδοτεί την πιθανότητα να μην παρέχουν καλή πληροφόρηση στην ερμηνεία των μοντέλων που θα ακολουθηθούν στις επόμενες ενότητες.

2.2 Σχέση οικονομικής κρίσης με ποσοστό ανεργίας

Σε αυτή την ενότητα αναφέρονται τα γραμμικά υποδείγματα για το δείκτη ανεργίας και ιδιαίτερα των νέων ανέργων σε σχέση με την οικονομική κρίση.

Το πρώτο υπόδειγμα είναι το εξής :

$$\text{Ανεργία} = \alpha + \beta_1 * \text{Κρίση} \quad (2)$$

όπου Ανεργία εννοείται ο γενικός δείκτης ανεργίας στην Ελλάδα, Κρίση η μεταβλητή που δημιουργήθηκε στην ενότητα 3.1. Με τη συνδρομή του στατιστικού πακέτου SPSS, υλοποιείται η εύρεση της γραμμής της παλινδρόμησης και προκύπτουν τα ακόλουθα αποτελέσματα :

Πίνακας 3 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (2)

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,529 ^a	,280	,232	6,43415

a. Predictors: (Constant), Κρίση

Πίνακας 4 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (2)

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	241,325	1	241,325	5,829	,029 ^b
	Residual	620,974	15	41,398		
	Total	862,299	16			

a. Dependent Variable: Ανεργία

b. Predictors: (Constant), Κρίση

Πίνακας 5 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (2)

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B	
	B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1							
	Constant	10,131	2,529	4,006	,001	4,741	15,521
	Κρίση	4,084	1,691	,529	,029	,479	7,689

a. Dependent Variable: Ανεργία

Στον Πίνακα 3 φαίνεται η τιμή του συντελεστή προσδιορισμού (0,28) και του προσαρτημένου (0,232), κάτι που εκφράζει μια χαμηλή ερμηνευτική ικανότητα της μεταβλητότητας της Ανεργίας από την Κρίση. Από τον Πίνακα 4, διαφαίνεται το p-

value (0,029) το οποίο αφού είναι μικρότερο του 0,05, απορρίπτει το ενδεχόμενο ο συντελεστής β_1 να είναι μηδενικός, δηλώνοντας τη σημαντικότητα της παλινδρόμησης (2). Επίσης, από τον Πίνακα 5 παρατηρείται ότι οι εκτιμήσεις για τα α , β_1 είναι 10,131 και 4,084 αντιστοίχως, όντας στατιστικά σημαντικοί (σε επίπεδο 5%). Ουσιαστικά, αυξάνοντας κατά μία μονάδα το μέτρο της Κρίσης, ο δείκτης ανεργίας θα σημειώσει άνοδο κατά 4 μονάδες περίπου.

Στο σημείο αυτό υπεισέρχονται οι ιδιαίτερα συσχετισμένες μεταβλητές με την ανεργία, δηλαδή το υπόδειγμα μας έχει τη μορφή :

$$\text{Ανεργία} = \alpha + \beta_1 * \text{Κρίση} + \beta_2 * \text{ΑΕΠ} + \beta_3 * \text{Πληθωρισμός} \quad (3)$$

όπου Ανεργία εννοείται ο γενικός δείκτης ανεργίας στην Ελλάδα, Κρίση το μέτρο που δημιουργήθηκε στην ενότητα 3.1, ΑΕΠ της Ελλάδος και ο Πληθωρισμός της.

Πίνακας 6 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (3)

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,964 ^a	,929	,913	2,16824

a. Predictors: (Constant), Πληθωρισμός, Κρίση, ΑΕΠ

Πίνακας 7 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (3)

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	801,182	3	267,061	56,806	,000 ^b
	Residual	61,116	13	4,701		
	Total	862,299	16			

a. Dependent Variable: Ανεργία

b. Predictors: (Constant), Πληθωρισμός, Κρίση, ΑΕΠ

Πίνακας 8 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (3)

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B	
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1	(Constant)	36,088	3,867		9,333	,000	27,734	44,441
	Κρίση	,007	,758	,001	,010	,992	-1,630	1,645
	ΑΕΠ	-,956	,201	-,610	-4,751	,000	-1,391	-,521
	Πληθωρισμός	-1,634	,391	-,436	-4,181	,001	-2,478	-,789

a. Dependent Variable: Ανεργία

Στον Πίνακα 6 διακρίνεται η αξιοσημείωτη αύξηση στην τιμή του συντελεστή προσδιορισμού του υποδείγματος (0,929) και του προσαρτημένου (0,913), κάτι που εξηγείται ως μια υψηλή ερμηνευτική ικανότητα της μεταβλητότητας της Ανεργίας από την παλινδρόμηση που περιέχει την Κρίση, το ΑΕΠ και Πληθωρισμός. Από τον Πίνακα 7, παρατηρείται το p-value ($< 0,0001$) το οποίο αφού είναι μικρότερο του 0,05, απορρίπτει το ενδεχόμενο το διάνυσμα των συντελεστών $\beta = (\alpha, \beta_1, \beta_2, \beta_3)$ να είναι μηδενικό, εκφράζοντας τη σημαντικότητα της παλινδρόμησης (3). Ακόμη, από τον Πίνακα 8 εξάγονται οι εκτιμήσεις για τα $\alpha, \beta_1, \beta_2, \beta_3$ είναι 36,088 , 0,007 , - 0,956 , -1,634 αντιστοίχως, όντας στατιστικά σημαντικοί (σε επίπεδο 5% εκτός από το μέτρο της κρίσης που δεν παρουσιάζει σημαντικότητα στο υπόδειγμα). Επομένως, αυξάνοντας κατά μία μονάδα :

- το μέτρο της Κρίσης, ο δείκτης ανεργίας θα σημειώσει άνοδο κατά 0,007 (διατηρώντας τις άλλες μεταβλητές σταθερές)
- το ΑΕΠ, ο δείκτης ανεργίας θα μειωθεί κατά 0,956
- τον πληθωρισμό, ο δείκτης ανεργίας θα μειωθεί κατά 1,634.

Προσθέτοντας στις μεταβλητές και την ΑΞΕ (που είχαμε εξάγει ότι είναι μη σημαντική για το μοντέλο), παρατηρείται πως η αύξηση του συντελεστή προσδιορισμού (από 0,929 σε 0,942) είναι ιδιαίτερα μικρή (και ειδικά του προσαρτημένου) κάτι που μας επιβεβαιώνει να μην συμπεριληφθεί στις αναλύσεις μας στη συνέχεια (Πίνακας 9).

Πίνακας 9 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υποθετικό υπόδειγμα με την προσθήκη της ΑΞΕ

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,970 ^a	,942	,918	2,19453

a. Predictors: (Constant), ΑΞΕ, Κρίση, Πληθωρισμός, ΑΕΠ

Το δεύτερο υπόδειγμα είναι το ακόλουθο :

$$\text{ΑνεργίαN} = \alpha + \beta_1 * \text{Κρίση} \quad (4)$$

όπου ΑνεργίαN εννοείται ο δείκτης ανεργίας των νέων στην Ελλάδα, Κρίση η μεταβλητή που δημιουργήθηκε στην ενότητα 3.1, όπως και στο μοντέλο (1). Ακολουθούν τα αποτελέσματα από το SPSS :

Πίνακας 10 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (4)

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,593 ^a	,352	,309	10,72167

a. Predictors: (Constant), Κρίση

Πίνακας 11 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (4)

ANOVA^a

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	935,837	1	935,837	8,141	,012 ^b
Residual	1724,313	15	114,954		
Total	2660,151	16			

a. Dependent Variable: ΑνεργίαΝ

b. Predictors: (Constant), Κρίση

Πίνακας 12 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (4)

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B	
	B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1 (Constant)	25,615	4,214		6,079	,000	16,634	34,597
Κρίση	8,042	2,819	,293	2,853	,012	2,034	14,049

a. Dependent Variable: ΑνεργίαΝ

Στον Πίνακα 10 εντοπίζεται η τιμή του συντελεστή προσδιορισμού (0,352) και του προσαρτημένου (0,309), αυτό εξηγείται ως μικρή ερμηνευτική ικανότητα της μεταβλητότητας της Ανεργίας των νέων από την Κρίση αλλά ισχυρότερη από ότι παρατηρήθηκε στο γενικό δείκτη ανεργίας. Από τον Πίνακα 11, εμφανίζεται το p-value (0,012) το οποίο αφού είναι μικρότερο του 0,05, απορρίπτει το ενδεχόμενο ο

συντελεστής β_1 να είναι μηδενικός, δηλώνοντας τη σημαντικότητα (σε επίπεδο σημαντικότητας 5%) της παλινδρόμησης (4). Επιπροσθέτως, από τον Πίνακα 12 εξάγονται ότι οι εκτιμήσεις των συντελεστών της παλινδρόμησης α , β_1 , οι οποίοι ισούνται με 25,615 και 8,042 αντιστοίχως, με ένδειξη στατιστικής σημαντικότητας τους (σε επίπεδο 5%). Τουτέστιν, αυξάνοντας κατά μία μονάδα το μέτρο της Κρίσης, ο δείκτης ανεργίας θα σημειώσει άνοδο κατά 8 μονάδες περίπου.

Τώρα, ενισχύεται το μοντέλο μας με την αρωγή των ιδιαίτερα συσχετισμένων μεταβλητές με την ανεργία, οπότε το υπόδειγμα μας παίρνει τη μορφή :

$$\text{Ανεργία}_N = \alpha + \beta_1 * \text{Κρίση} + \beta_2 * \text{ΑΕΠ} + \beta_3 * \text{Πληθωρισμός} \quad (5)$$

όπου Ανεργία_N εννοείται ο δείκτης ανεργίας των νέων στην Ελλάδα, Κρίση το μέτρο που δημιουργήθηκε στην ενότητα 3.1, το ΑΕΠ της Ελλάδος και ο Πληθωρισμός της.

Πίνακας 13 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (5)

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,952 ^a	,907	,885	4,37173

a. Predictors: (Constant), Πληθωρισμός, Κρίση, ΑΕΠ

Πίνακας 14 : Ανάλυση Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (5)

ANOVA^a

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	2411,694	3	803,898	42,062	,000 ^b
Residual	248,456	13	19,112		
Total	2660,151	16			

a. Dependent Variable: ΑνεργίαΝ

b. Predictors: (Constant), Πληθωρισμός, Κρίση, ΑΕΠ

Πίνακας 15 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (5)

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B	
	B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1 (Constant)	72,588	7,796		9,310	,000	55,745	89,431
Κρίση	,885	1,528	,065	,579	,572	-2,416	4,186
ΑΕΠ	-1,856	,406	-,674	-4,575	,001	-2,732	-,979
Πληθωρισμός	-2,020	,788	-,307	-2,564	,024	-3,722	-,318

a. Dependent Variable: ΑνεργίαΝ

Στον Πίνακα 13, εκδηλώνεται η αξιοσημείωτη άνοδος στην τιμή του συντελεστή προσδιορισμού του υποδείγματος (0,907) και του προσαρτημένου (0,885). Αυτό δείχνει ότι το μοντέλο μας να προσαρμόζει σε ικανοποιητικό βαθμό τα δεδομένα και εμπεριέχει υψηλή ερμηνευτική ικανότητα της μεταβλητότητας της Ανεργίας των νέων από την γραμμή της παλινδρόμησης που περιέχει την Κρίση, το ΑΕΠ και Πληθωρισμός. Από τον Πίνακα 14, διαπιστώνεται το p-value ($< 0,0001$) το οποίο μιας και είναι μικρότερο του 0,05, απορρίπτει το ενδεχόμενο το διάνυσμα των συντελεστών $\beta = (\alpha, \beta_1, \beta_2, \beta_3)$ να μηδενίζεται, δηλώνοντας τη σημαντικότητα της παλινδρόμησης (5). Επίσης, από τον Πίνακα 15 γίνονται αντιληπτές οι εκτιμήσεις για τα $\alpha, \beta_1, \beta_2, \beta_3$ που ταυτίζονται με τα 72,588 , 0,885 , -1,856 , -2,020 αντιστοίχως, όντας στατιστικά σημαντικοί (σε επίπεδο 1% εκτός από το μέτρο της κρίσης που δεν παρουσιάζει σημαντικότητα στο υπόδειγμα αλλά είναι πιο σημαντική από το υπόδειγμα (3)). Επομένως, αυξάνοντας κατά μία μονάδα:

- το μέτρο της Κρίσης, ο δείκτης ανεργίας θα σημειώσει άνοδο κατά 0,885 (διατηρώντας τις άλλες μεταβλητές σταθερές)
- το ΑΕΠ, ο δείκτης ανεργίας θα μειωθεί κατά 1,856
- τον πληθωρισμό, ο δείκτης ανεργίας θα μειωθεί κατά 2,02.

2.3 Συσχέτιση οικονομικής κρίσης των νέων με βάση το φύλο τους ή το επίπεδο εκπαίδευσης τους

Στη παρούσα ενότητα αναπτύσσονται τα γραμμικά υποδείγματα για το δείκτη ανεργίας των νέων ανδρών και γυναικών αλλά και το ποσοστό ανεργίας των νέων πτυχιούχων ΑΕΙ σε σχέση με την οικονομική ύφεση της Ελλάδος.

Το υπόδειγμα με εξαρτημένη μεταβλητή την ανεργία των ανδρών έχει την ακόλουθη μορφή :

$$\text{Ανδρών}N = \alpha + \beta_1 * \text{Κρίση} + \varepsilon \quad (6)$$

όπου ΑνδρώνN σημαίνει ο δείκτης ανεργίας των νέων ανδρών στην Ελλάδα, Κρίση η μεταβλητή που δημιουργήθηκε στην ενότητα 3.1 και ε τα κατάλοιπα της

παλινδρόμησης. Μετά την εκτίμηση του υποδείγματος 6 προκύπτουν τα ακόλουθα αποτελέσματα :

Πίνακας 16 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (6)

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,598 ^a	,357	,314	11,40399
a. Predictors: (Constant), Κρίση				

Πίνακας 17 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (6)

ANOVA ^a					
Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	1083,234	1	1083,234	8,329	,011 ^b
Residual	1950,766	15	130,051		
Total	3034,000	16			
a. Dependent Variable: ΑνδρώνN					
b. Predictors: (Constant), Κρίση					

Πίνακας 18 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (6)

Coefficients ^a						
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B
	B	Std. Error	Beta			Lower Bound Upper Bound
1 (Constant)	18,721	4,482		4,177	,001	9,168 28,274
Κρίση	8,652	2,998	,598	2,886	,011	2,262 15,042
a. Dependent Variable: ΑνδρώνN						

Ο συντελεστής προσδιορισμού του υποδείγματος είναι 35,7% και ο προσαρμοσμένος συντελεστής προσδιορισμού 31,4%(Πίνακας 16). Το γεγονός

αυτό, δείχνει μικρή ερμηνευτική ικανότητα της μεταβλητότητας της Ανεργίας των νέων ανδρών από την Κρίση. Από τον Πίνακα 18, προκύπτει ότι ο συντελεστής β_1 έχει θετικό πρόσημο και είναι στατιστικά διάφορος του μηδενός σε διάστημα εμπιστοσύνης τουλάχιστον 95% ($p\text{-value}=0,011$) με εκτιμώμενη τιμή 8,652. Ο σταθερός όρος α βρέθηκε επίσης στατιστικά σημαντικός ($p\text{-value}=0,001$) με τιμή 18,721. Άρα, αυξάνοντας κατά μία μονάδα το μέτρο της Κρίσης, ο δείκτης ανεργίας των νέων ανδρών αυξάνεται κατά 9 μονάδες περίπου.

Εισάγοντας στο υπόδειγμα (6) δύο μεταβλητές ελέγχου προκύπτει το παρακάτω νέο υπόδειγμα :

$$\text{ΑνδρώνN} = \alpha + \beta_1 * \text{Κρίση} + \beta_2 * \text{ΑΕΠ} + \beta_3 * \text{Πληθωρισμός} + \varepsilon \quad (7)$$

όπου ΑνδρώνN η μεταβλητή για τον δείκτη ανεργίας των νέων ανδρών στην Ελλάδα, Κρίση το μέτρο που δημιουργήθηκε στην ενότητα 3.1, και οι μεταβλητές για το ΑΕΠ της Ελλάδος και τον Πληθωρισμό της και ε τα κατάλοιπα της παλινδρόμησης.

Πίνακας 19 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (7)

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,960 ^a	,921	,903	4,29502
a. Predictors: (Constant), Πληθωρισμός, Κρίση, ΑΕΠ				

Πίνακας 20 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (7)

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	2794,186	3	931,395	50,490	,000 ^b
	Residual	239,814	13	18,447		
	Total	3034,000	16			
a. Dependent Variable: ΑνδρώνN						
b. Predictors: (Constant), Πληθωρισμός, Κρίση, ΑΕΠ						

Πίνακας 21 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (7)

Coefficients ^a							
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B	
	B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1 (Constant)	68,464	7,660		8,938	,000	51,917	85,012
Κρίση	1,038	1,501	,072	,691	,502	-2,205	4,281
ΑΕΠ	-1,945	,399	-,661	-4,880	,000	-2,806	-1,084
Πληθωρισμός	-2,290	,774	-,326	-2,958	,011	-3,962	-,618

a. Dependent Variable: ΑνδρώνN

Στον Πίνακα 19, προκύπτει αύξηση στην τιμή του συντελεστή προσδιορισμού του υποδείγματος σε 92,1 %και του προσαρμοσμένου 90,3 %. Αυτό επιδεικνύει ότι το μοντέλο μας προσαρμόζει σε ικανοποιητικό επίπεδο τα δεδομένα και παρουσιάζει εξαιρετική ερμηνευτική ικανότητα της μεταβλητότητας της Ανεργίας των νέων ανδρών από τις επεξηγηματικές μεταβλητές, δηλαδή, την Κρίση, το ΑΕΠ και τον Πληθωρισμό. Από τον Πίνακα 20, η μεγάλη τιμή της στατιστικής $F = 50.490$ ($p\text{-value} < 0,0001$) υποδεικνύει την απόρριψη της υπόθεσης ότι το διάνυσμα των συντελεστών $\beta = (\alpha, \beta_1, \beta_2, \beta_3)$ είναι μηδέν (δηλαδή ότι ταυτόχρονα όλοι οι συντελεστές είναι 0) , δηλώνοντας τη σημαντικότητα της παλινδρόμησης (7).

Επιπροσθέτως, από τον Πίνακα 21 παρουσιάζονται οι εκτιμήσεις για τα $\alpha, \beta_1, \beta_2, \beta_3$ που βρέθηκαν 68.464 , 1.038 , -1.945 , -2.29 αντίστοιχα. Από τους 3 συντελεστές των ανεξάρτητων μεταβλητών, ο συντελεστής της μεταβλητής Κρίση σε διάστημα εμπιστοσύνης 95% δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντικός ($p\text{-value}=0.502$). Αυτό σημαίνει ότι η κρίση δεν έχει επηρεάσει το ποσοστό ανεργίας των νέων ανδρών στην Ελλάδα. Σε ότι αφορά τις άλλες δύο μεταβλητές συμπεραίνουμε ότι , αυξάνοντας κατά μία μονάδα :

- το ΑΕΠ, ο δείκτης ανεργίας θα μειωθεί κατά 1,945

- τον πληθωρισμό, ο δείκτης ανεργίας θα μειωθεί κατά 2,29.

Το υπόδειγμα με εξαρτημένη μεταβλητή την ανεργία των γυναικών παρουσιάζεται ως

$$\text{εξής : } \text{Γυναικών } N = \alpha + \beta_1 * \text{Κρίση} + \varepsilon \quad (8)$$

όπου Γυναικών N εννοείται ο δείκτης ανεργίας των νέων γυναικών στην Ελλάδα, Κρίση το γνωστό μέτρο για την οικονομική ύφεση που παρουσιάζεται και ε το τυχαίο σφάλμα (αποτελεί το μη ερμηνευτικό μέρος του μοντέλου) που ευθύνεται σε άλλους παράγοντες.

Πίνακας 22 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (8)

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,580 ^a	,336	,292	9,89494
a. Predictors: (Constant), Κρίση				

Πίνακας 23 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (8)

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	743,816	1	743,816	7,597	,015 ^b
	Residual	1468,649	15	97,910		
	Total	2212,465	16			
a. Dependent Variable: ΓυναικώνN						
b. Predictors: (Constant), Κρίση						

Πίνακας 24 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (8)

Coefficients ^a						
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B
	B	Std. Error	Beta			Lower Bound Upper Bound
1 (Constant)	34,083	3,889		8,764	,000	25,794 42,372
Κρίση	7,170	2,601	,580	2,756	,015	1,625 12,714

a. Dependent Variable: ΓυναικώνN

Στον Πίνακα 22 φαίνεται ο συντελεστής προσδιορισμού 33,6 % και ο προσαρτημένος 29,2 %. Σύμφωνα με αυτά, συμπεραίνεται χαμηλή ερμηνευτική ικανότητα της μεταβλητότητας της Ανεργίας των νέων γυναικών από την Κρίση. Από τον Πίνακα 23, εντοπίζεται το p-value(0,015) που είναι λιγότερο από το 0,05, κάτι που απορρίπτει την περίπτωση ο συντελεστής β_1 να έχει μηδενική τιμή, προσδίδοντας τη σημαντικότητα (σε επίπεδο σημαντικότητας 5%) της παλινδρόμησης (8). Επιπλέον, από τον Πίνακα 24 διακρίνονται οι εκτιμήσεις των συντελεστών της παλινδρόμησης α , β_1 , οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως 34,083 και 7,170 αντιστοίχως, επισημαίνοντας τη στατιστική σημαντικότητά τους (σε επίπεδο 5%). Έτσι, αυξάνοντας κατά μία μονάδα το μέτρο της Κρίσης, ο δείκτης ανεργίας των νέων γυναικών αυξάνεται κατά 7 μονάδες (με προσέγγιση).

Προσαρτώντας τις μεταβλητές ελέγχου κατασκευάζεται το ακόλουθο μοντέλο :

$$\text{Γυναικών N} = \alpha + \beta_1 * \text{Κρίση} + \beta_2 * \text{ΑΕΠ} + \beta_3 * \text{Πληθωρισμός} + \varepsilon \quad (9)$$

όπου Γυναικών N θεωρείται ο δείκτης ανεργίας των νέων γυναικών στην Ελλάδα, Κρίση το μέτρο χρηματοπιστωτικής ύφεσης, το ΑΕΠ της Ελλάδος και ο Πληθωρισμός της, ε τα τυχαία σφάλματα του μοντέλου.

Πίνακας 25 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (9)

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,932 ^a	,869	,838	4,72948
a. Predictors: (Constant), Πληθωρισμός, Κρίση, ΑΕΠ				

Πίνακας 26 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (9)

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1921,681	3	640,560	28,637	,000 ^b
	Residual	290,783	13	22,368		
	Total	2212,465	16			
a. Dependent Variable: ΓυναικώνN						
b. Predictors: (Constant), Πληθωρισμός, Κρίση, ΑΕΠ						

Πίνακας 27 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (9)

Coefficients ^a							
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B	
	B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1 (Constant)	76,787	8,434		9,104	,000	58,565	95,008
Κρίση	,695	1,653	,056	,421	,681	-2,876	4,267
ΑΕΠ	-1,706	,439	-,679	-3,886	,002	-2,654	-,757
Πληθωρισμός	-1,700	,852	-,283	-1,995	,067	-3,542	,141
a. Dependent Variable: ΓυναικώνN							

Στον Πίνακα 25, παρουσιάζεται άνοδος στην τιμή του συντελεστή προσδιορισμού του υποδείγματος 86,9 % και του προσαρτημένου 83,8%. Είναι προφανές ότι το μοντέλο μας προσαρμόζεται σε ικανοποιητικό επίπεδο στα δεδομένα και παρουσιάζει πολύ καλή ερμηνευτική ικανότητα της μεταβλητότητας της Ανεργίας των νέων γυναικών από την γραμμή της παλινδρόμησης που περιλαμβάνει την Κρίση, το ΑΕΠ και Πληθωρισμός. Από τον Πίνακα 26, ευρίσκεται το p-value ($< 0,0001$) που όντας λιγότερο του 0,05, απορρίπτει την υπόθεση το διάνυσμα των συντελεστών $\beta = (\alpha, \beta_1, \beta_2, \beta_3)$ να είναι μηδενικό (δηλαδή συγχρόνως μηδέν όλοι οι συντελεστές), ικανοποιώντας τη σημαντικότητα της παλινδρόμησης (9). Ακόμη, από τον Πίνακα 27 διαφαίνονται οι εκτιμητές για τα $\alpha, \beta_1, \beta_2, \beta_3$ που συμπίπτουν με τα 76,787, 0,695, -1,706, -1,7 αντίστοιχα και είναι στατιστικά σημαντικοί με εξαίρεση το μέτρο της κρίσης και του πληθωρισμό που δεν έχουν σημαντικότητα στο

υπόδειγμα. Επομένως, ερμηνευτικά μπορεί να ειπωθεί ότι αυξάνοντας κατά μία μονάδα το ΑΕΠ, ο δείκτης ανεργίας θα ελαττωθεί κατά 1,706.

Το υπόδειγμα με εξαρτημένη μεταβλητή την ανεργία των νέων πτυχιούχων ΑΕΙ ή ΤΕΙ είναι το εξής : $\text{Πτυχιούχων } N = \alpha + \beta_1 * \text{Κρίση} + \varepsilon$ (10)

όπου Πτυχιούχων N δηλώνει το δείκτη ανεργίας των νέων πτυχιούχων στην Ελλάδα, Κρίση το γνωστό μέτρο για την οικονομική ύφεση που έχει οριστεί στα προηγούμενα υποδείγματα καθώς και το ε που εκφράζει το σφάλμα της παλινδρόμησης.

Πίνακας 28 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (10)

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,610 ^a	,373	,331	8,37368
a. Predictors: (Constant), Κρίση				

Πίνακας 29 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (10)

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	624,838	1	624,838	8,911	,009 ^b
	Residual	1051,777	15	70,118		
	Total	1676,615	16			
a. Dependent Variable: ΠτυχιούχωνN						
b. Predictors: (Constant), Κρίση						

Πίνακας 30 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (10)

Coefficients ^a						
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B
	B	Std. Error	Beta			Lower Bound Upper Bound
1 (Constant)	28,840	3,291		8,763	,000	21,825 35,855
Κρίση	6,571	2,201	,610	2,985	,009	1,879 11,263
a. Dependent Variable: ΠτυχιούχωνN						

Στον Πίνακα 28 παρατηρείται ο συντελεστής προσδιορισμού 37,3 % και ο προσαρτημένος 33,1 %. Με βάση τα τελευταία αποτελέσματα, συμπεραίνεται μέτρια ερμηνευτική ικανότητα της μεταβλητότητας της Ανεργίας των νέων πτυχιούχων από την Κρίση. Από τον Πίνακα 29, υπολογίζεται το p-value (0,009) που είναι λιγότερο από το 0,01, κάτι που απορρίπτει την περίπτωση ο συντελεστής β_1 να είναι 0, επιφέροντας τη σημαντικότητα (σε επίπεδο σημαντικότητας 1%) της παλινδρόμησης (10). Επίσης, από τον Πίνακα 30 προκύπτουν οι εκτιμήσεις των συντελεστών της παλινδρόμησης α , β_1 , οι οποίοι ισούνται με 28,84 και 6,571 αντιστοίχως, με σημαντικότητα σε διάστημα εμπιστοσύνης 95 %. Οπότε, αυξάνοντας κατά μία μονάδα το μέτρο της Κρίσης, ο δείκτης ανεργίας των νέων πτυχιούχων σημειώνει άνοδο κατά 7 μονάδες (περίπου).

Αυξάνοντας τις ανεξάρτητες μεταβλητές με τις μεταβλητές ελέγχου ανακύπτει το παρακάτω μοντέλο :

$$\text{Πτυχιούχων } N = \alpha + \beta_1 * \text{Κρίση} + \beta_2 * \text{ΑΕΠ} + \beta_3 * \text{Πληθωρισμός} + \varepsilon \quad (11)$$

Πίνακας 31 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (11)

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,968 ^a	,937	,922	2,85915
a. Predictors: (Constant), Πληθωρισμός, Κρίση, ΑΕΠ				

Πίνακας 32 : Ανάλυση Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (11)

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1570,344	3	523,448	64,032	,000 ^b
	Residual	106,272	13	8,175		
	Total	1676,615	16			
a. Dependent Variable: ΠτυχιούχωνN						
b. Predictors: (Constant), Πληθωρισμός, Κρίση, ΑΕΠ						

Πίνακας 33 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (11)

Coefficients ^a							
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B	
	B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1 (Constant)	75,284	5,099		14,765	,000	64,268	86,299
Κρίση	-,067	,999	-,006	-,067	,948	-2,226	2,092
ΑΕΠ	-2,086	,265	-,954	-7,862	,000	-2,659	-1,513
Πληθωρισμός	-,132	,515	-,025	-,256	,802	-1,245	,981
a. Dependent Variable: ΠτυχιούχωνN							

Στον Πίνακα 31, εντοπίζεται αύξηση στην τιμή του συντελεστή προσδιορισμού του υποδείγματος 93,7 % και του προσαρτημένου 92,2 %. Είναι αντιληπτό πως το υπόδειγμα μας προσαρμόζεται με εξαιρετο τρόπο στα δεδομένα και εμφανίζει πολύ καλή ερμηνευτική ικανότητα της μεταβλητότητας της Ανεργίας των νέων πτυχιούχων από την γραμμή της παλινδρόμησης που περιλαμβάνει την Κρίση, το ΑΕΠ και Πληθωρισμός.

Από τον Πίνακα 32, προκύπτει ότι δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή η υπόθεση ($p\text{-value} < 0,0001$) ότι το διάνυσμα των συντελεστών $\beta = (\alpha, \beta_1, \beta_2, \beta_3)$ να είναι μηδενικό διάνυσμα (δηλαδή και οι 4 συντελεστές ταυτόχρονα να πάρουν την τιμή μηδέν) (11). Επιπροσθέτως, από τον Πίνακα 33 διακρίνονται οι εκτιμητές για τα $\alpha, \beta_1, \beta_2, \beta_3$ που εκτιμώνται σε 75,284 , -0,067 , -2,086 , -0,32 αντίστοιχα, με το ΑΕΠ να είναι η μόνη στατιστικά σημαντική μεταβλητή του μοντέλου. Συνεπώς, στο κομμάτι της ερμηνείας δύναται να αναφερθεί ότι αυξάνοντας κατά μία μονάδα το ΑΕΠ, ο δείκτης ανεργίας θα μειωθεί κατά 2,086 μονάδες.

2.4 Χρονοσειρά ανεργίας νέων υπό την οικονομική ύφεση

Στην ενότητα αυτή δημιουργείται ένα νέο οικονομετρικό υπόδειγμα. Πιο συγκεκριμένα, υπεισέρχεται η υστέρηση στο χρόνο όσον αφορά την εξαρτημένη μεταβλητή μας και στις τρεις εκδοχές της, ως δείκτης ανεργίας νέων, δείκτης

ανεργίας νέων ανδρών ή νέων γυναικών και ο δείκτης ανεργίας νέων πτυχιούχων ανώτερων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Αυτό το έλλειμμα στον χρόνο πηγάζει από την ιδέα των χρονοσειρών ή χρονολογικών σειρών που αναπτύσσεται συχνά σε οικονομετρικά προβλήματα. Κατασκευάζοντας τέσσερις νέες μεταβλητές που ουσιαστικά λαμβάνουν τις τιμές που παρουσιάζει η αντίστοιχη ανεργία ένα έτος πριν, προκύπτουν τα ακόλουθα 4 μοντέλα :

$$\text{Ανέργων } N = \alpha_0 * \text{Ανεργία1} + \alpha_1 * \text{Κρίση} + \alpha_2 * \text{ΑΕΠ} + \alpha_3 * \text{Πληθωρισμός} + \varepsilon \quad (12)$$

$$\text{Ανδρών } N = \beta_0 * \text{Ανδρών1} + \beta_1 * \text{Κρίση} + \beta_2 * \text{ΑΕΠ} + \beta_3 * \text{Πληθωρισμός} + \varepsilon \quad (13)$$

$$\text{Γυναικών } N = \gamma_0 * \text{Γυναικών1} + \gamma_1 * \text{Κρίση} + \gamma_2 * \text{ΑΕΠ} + \gamma_3 * \text{Πληθωρισμός} + \varepsilon \quad (14)$$

$$\text{Πτυχιούχων } N = \delta_0 * \text{Πτυχιούχων1} + \delta_1 * \text{Κρίση} + \delta_2 * \text{ΑΕΠ} + \delta_3 * \text{Πληθωρισμός} + \varepsilon \quad (15)$$

Επικαλούμενοι το στατιστικό πακέτο SPSS διενεργούνται οι αναλύσεις για την εύρεση της γραμμικής παλινδρόμησης ή των εκτιμητών των συντελεστών των οικονομετρικών υποδειγμάτων :

Για το μοντέλο (12), παρατηρείται ένας υψηλός συντελεστής προσδιορισμού που επιδεικνύει άριστη προσαρμογή του μοντέλου μας στα δεδομένα (Πίνακας 34). Από τον Πίνακα 35 διακρίνεται η σημαντικότητα της παλινδρόμησης (σε επίπεδο εμπιστοσύνης 1%), η οποία μάλιστα μπορεί να χαρακτηριστεί ιδιαίτερα υψηλή ($F(74,069)$, $p\text{-value} < 0,001$). Ακόμη από τον Πίνακα 36 μπορεί να αποκομιστεί το διάνυμα των εκτιμητών του υποδείγματος μας ως $\mathbf{a} = (1,028 \ , \ 2,836 \ , \ -0,402, \ 1,857)$. Αξίζει να σημειωθεί πώς η υστερημένη ανεργία, η κρίση και ο πληθωρισμός θεωρούνται στατιστικά σημαντικά για το δείγμα μας ως προς το δείκτη ανεργίας των νέων.

Τουτέστιν, μια αύξηση κατά μια μονάδα (διατηρώντας σταθερές τις υπόλοιπες μεταβλητές)

- της ανεργίας των νέων ένα έτος πριν, προκαλεί την άνοδο της παρούσας ανεργίας των νέων κατά 1,028 μονάδες,

- του μέτρου της οικονομικής κρίσης, επιφέρει αύξηση κατά 2,836 μονάδες του δείκτη ανεργίας των νέων,
- και του Πληθωρισμού, επιβάλλει άνοδο στις τιμές της νεανικής ανεργίας κατά 1,857 μονάδες.

Πίνακας 34 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (12)

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,982 ^a	,964	,951	2,92195

a. Predictors: (Constant), Πληθωρισμός, Κρίση, ΑΕΠ, Ανεργία1

Πίνακας 35 : Ανάλυση Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (12)

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	2529,544	4	632,386	74,069	,000 ^b
	Residual	93,916	11	8,538		
	Total	2623,459	15			

a. Dependent Variable: ΑνεργίαN

b. Predictors: (Constant), Πληθωρισμός, Κρίση, ΑΕΠ, Ανεργία1

Πίνακας 36 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (12)

Coefficients^{a,b}

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 Κρίση	2,836	1,055	,114	2,688	,020
ΑΕΠ	-,402	,202	-,199	-1,990	,070
Πληθωρισμός	1,857	,803	,142	2,311	,039
Ανεργία1	1,028	,084	,997	12,264	,000

a. Dependent Variable: ΑνεργίαN

b. Linear Regression through the Origin

Για το μοντέλο (13), διακρίνεται ένας άριστος συντελεστής προσδιορισμού (R-square) που προσδίδει καλό fitting, δηλαδή προσαρμογή του μοντέλου μας στα δεδομένα (Πίνακας 37). Από τον Πίνακα 38 προκύπτει η σημαντικότητα της παλινδρόμησης (σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1%), που ίσως θεωρηθεί αρκετά ικανοποιητική ($F(93,211)$, $p\text{-value} < 0,001$). Επίσης, από τον Πίνακα 39 υπολογίζεται το σύνολο των εκτιμητών των παραμέτρων για την παλινδρόμηση **b= (1,046 , 2,829, -0,413, 1,94)**. Όσον αφορά την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων μας είναι κρίσιμο να ειπωθεί ότι όλες οι ερμηνευτικές μεταβλητές είναι στατιστικά σημαντικές (σε επίπεδο 5%). Άρα, μια αύξηση κατά μια μονάδα (διατηρώντας ίδιες τις υπόλοιπες μεταβλητές) :

- της ανεργίας των νέων ανδρών ένα έτος πριν, επιφέρει ανάλογη επίδραση στην παρούσα ανεργία των νέων ανδρών κατά 1,046 μονάδες,
- του μέτρου της οικονομικής κρίσης, σημειώνεται άνοδος κατά 2,829 μονάδες του ποσοστού ανεργίας νέων ανδρών,
- του ΑΕΠ, δημιουργεί κάθοδο του δείκτη ανεργίας νέων ανδρών κατά 0,413 μονάδες
- και του Πληθωρισμού, συνιστά αύξηση στις τιμές της νεανικής ανεργίας ανδρών κατά 1,94 μονάδες.

Πίνακας 37 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (13)

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,986 ^a	,971	,961	2,78723

a. Predictors: (Constant), Ανδρών1, Κρίση, ΑΕΠ, Πληθωρισμός

Πίνακας 38: Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (13)

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	2896,482	4	724,121	93,211	,000 ^b
	Residual	85,455	11	7,769		
	Total	2981,938	15			

a. Dependent Variable: ΑνδρώνN

b. Predictors: (Constant), Ανδρών1, Κρίση, ΑΕΠ, Πληθωρισμός

Πίνακας 39 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (13)

Coefficients^{a,b}

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	Κρίση	2,829	,998	,133	2,836	,015
	ΑΕΠ	-,413	,179	-,238	-2,307	,040
	Πληθωρισμός	1,940	,792	,173	2,449	,031
	Ανδρών1	1,046	,085	,999	12,300	,000

a. Dependent Variable: ΑνδρώνN

b. Linear Regression through the Origin

Για το μοντέλο (14), διαφαίνεται ξανά ο αρκετά επαρκούς βαθμού συντελεστής προσδιορισμού που επιτρέπει ιδανική προσαρμοστικότητα του μοντέλου στα δεδομένα για την ερμηνεία των αποτελεσμάτων της στατιστικής ανάλυσης (Πίνακας 40). Έπειτα ο Πίνακας 41 μας ενημερώνει για τη σημαντικότητα της παλινδρόμησης (σε επίπεδο εμπιστοσύνης 1%), που επιβεβαιώνει την υψηλή στατιστική συσχέτιση της γυναικείας ανεργίας με την παλινδρόμηση ($F(481)$, $p\text{-value} < 0,001$). Επιπροσθέτως από τον Πίνακα 42 ανακτάται η πληροφορία για τις εκτιμήτριες των παραμέτρων κάθε μεταβλητής του υποδείγματος μας ως $c = (1,009, 2,789, -0,373, 1,754)$. Δεν πρέπει να λησμονηθεί η μεμονωμένη στατιστική σημαντικότητα που παρουσιάζουν μόνο οι μεταβλητές της ανεργίας των νέων

γυνικών του προηγούμενου έτους και του μέτρου της οικονομικής υφέσεως (σε επίπεδο 5%). Οπότε, μια άνοδος της τάξεως της μιας μονάδας (κρατώντας αναλλοίωτες τις άλλες μεταβλητές)

- της ανεργίας των νέων γυναικών ένα έτος πριν, ερμηνεύει την αύξηση της παρούσας ανεργίας των νέων γυναικών κατά 1,009 μονάδες,
- του μέτρου της οικονομικής κρίσης, προκαλεί άνοδο κατά 2,789 μονάδες του δείκτη ανεργίας των νέων γυναικών,

Πίνακας 40 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (14)

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,968 ^a	,937	,914	3,54635

a. Predictors: (Constant), Γυναικών1, Κρίση, Πληθωρισμός, ΑΕΠ

Πίνακας 41 : Ανάλυσης Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (14)

ANOVA^{a,b}

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	31305,132	4	7826,283	481,400	,000 ^c
	Residual	195,088	12	16,257		
	Total	31500,220 ^d	16			

a. Dependent Variable: ΓυναικώνN

b. Linear Regression through the Origin

c. Predictors: Γυναικών1, Πληθωρισμός, Κρίση, ΑΕΠ

d. This total sum of squares is not corrected for the constant because the constant is zero for regression through the origin.

Πίνακας 42 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (14)

Coefficients^{a,b}

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 Κρίση	2,789	1,252	,096	2,227	,046
ΑΕΠ	-,373	,257	-,157	-1,452	,172
Πληθωρισμός	1,754	,912	,114	1,922	,079
Γυναικών1	1,009	,093	,991	10,877	,000

a. Dependent Variable: ΓυναικώνN

b. Linear Regression through the Origin

Για το μοντέλο (15), ο συντελεστής προσδιορισμού είναι αρκετά κοντά στη μονάδα, ένα γεγονός επιθυμητό μιας και ενισχύει την προσαρμοστική ικανότητα που έχει το μοντέλο μας πάνω στα δεδομένα (Πίνακας 43). Με βάση τον Πίνακα 44 είναι προφανή η εξαιρετική σημαντικότητα της παλινδρόμησης σε επίπεδο εμπιστοσύνης 1% ($F(210,098)$, $p\text{-value} < 0,001$). Επιπλέον, από τον Πίνακα 45 παρατηρείται το διάνυσμα των εκτιμητών των παραμέτρων του υποδείγματος $\mathbf{d} = (0,964, 1,976, -0,126, 0,964)$. Προβληματική μπορεί να χαρακτηριστεί η ερμηνεία των μεταβλητών καθώς πέρα από την ανεργία των νέων πτυχιούχων με υστέρηση ενός

έτους, οι υπόλοιπες μεταβλητές δεν παρουσιάζουν στατιστική σημαντικότητα για την εξαρτημένη μεταβλητή του μοντέλου (15). Επομένως, αύξηση μιας μονάδας (κρατώντας αμετάβλητες τις υπόλοιπες μεταβλητές) :

- της ανεργίας των νέων πτυχιούχων ένα έτος πριν, προκαλεί την άνοδο της παρούσας ανεργίας των νέων πτυχιούχων κατά 0,964 μονάδες,

Πίνακας 43 : Συντελεστής προσδιορισμού για το υπόδειγμα (15)

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,969 ^a	,940	,918	2,97858

a. Predictors: (Constant), Πτυχιούχων1, Κρίση, Πληθωρισμός, ΑΕΠ

Πίνακας 44 : Ανάλυση Παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (15)

ANOVA^{a,b}

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	23216,679	4	5804,170	210,098	,000 ^c
	Residual	331,511	12	27,626		
	Total	23548,190 ^d	16			

a. Dependent Variable: ΠτυχιούχωνN

b. Linear Regression through the Origin

c. Predictors: Πτυχιούχων1, Πληθωρισμός, Κρίση, ΑΕΠ

d. This total sum of squares is not corrected for the constant because the constant is zero for regression through the origin.

Πίνακας 45 : Εκτιμημένοι συντελεστές της παλινδρόμησης για το υπόδειγμα (15)

Coefficients^{a,b}

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 Κρίση	1,976	1,719	,078	1,149	,273
ΑΕΠ	-,126	,288	-,062	-,439	,668
Πληθωρισμός	,964	1,046	,073	,922	,375
Πτυχιούχων1	,964	,131	,938	7,363	,000

a. Dependent Variable: ΠτυχιούχωνN

b. Linear Regression through the Origin

3. Συμπεράσματα

Η εργασία αυτή στόχευε στην ποσοτική μελέτη για τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ανεργία των νέων στην Ελλάδα και σε ειδικότερες κατηγορίες. Ως παράγοντες που επηρεάζουν αυτή την κατάσταση λήφθηκαν (ύστερα από ευρήματα της βιβλιογραφικής επισκόπησης) ένα μέτρο της οικονομικής κρίσης στη χώρα, το ΑΕΠ, ο πληθωρισμός και οι ΑΞΕ. Η τελευταία μεταβλητή αφαιρέθηκε από τα μοντέλα μας, μιας και δεν φανερώνει ισχυρές συσχετίσεις με την ανεργία στη χώρα μας. Με τις υπόλοιπες δημιουργήθηκε ένα μοντέλο που ερμηνεύει την εκάστοτε ανεργία με βάση το οικονομετρικό αυτό υπόδειγμα, το οποίο στην ενότητα 3.4 εμπλουτίστηκε με την ψευδομεταβλητή της υποκείμενης ανεργίας με χρονική υστέρηση ενός έτους.

Η γενική παρατήρηση είναι πως η οικονομική κρίση δρα αυξητικά σε όλες τις κατηγορίες ανεργίας. Συγκρίνοντας την επίδραση του μέτρου της οικονομικής κρίσης στα μοντέλα (3), (5) είναι προφανές ότι η τελευταία πλήττει περισσότερο τους νέους άνεργους. Πιο αναλυτικά, υπενθυμίζουμε τα μοντέλα :

$$\text{Ανεργία} = \alpha + \beta_1 * \text{Κρίση} + \beta_2 * \text{ΑΕΠ} + \beta_3 * \text{Πληθωρισμός} \quad (3)$$

$$\text{Ανεργία}_N = \alpha + \beta_1 * \text{Κρίση} + \beta_2 * \text{ΑΕΠ} + \beta_3 * \text{Πληθωρισμός} \quad (5)$$

Από τις παραπάνω πολλαπλές παλινδρομήσεις υπολογίστηκαν οι εκτιμητές των συντελεστών του κάθε μοντέλου και λήφθηκαν οι ακόλουθες ερμηνείες, καθώς αυξάνοντας κατά μία μονάδα :

- το μέτρο της Κρίσης, ο δείκτης ανεργίας θα σημειώσει άνοδο κατά 0,007 ενώ ο δείκτης ανεργίας των νέων θα σημειώσει άνοδο κατά 0,885 (διατηρώντας τις άλλες μεταβλητές σταθερές)
- το ΑΕΠ, ο δείκτης ανεργίας θα μειωθεί κατά 0,956 ενώ ο δείκτης ανεργίας των νέων θα μειωθεί κατά 1,856
- τον πληθωρισμό, ο δείκτης ανεργίας θα μειωθεί κατά 1,634 ενώ ο δείκτης ανεργίας των νέων θα μειωθεί κατά 2,02.

Ανάλογο αποτέλεσμα προκύπτει και στο ενισχυμένο μοντέλο (12) όπου παρατηρείται σπουδαία αύξηση της ανεργίας των νεαρών ηλικιών.

$$\text{Ανέργων } N = \alpha_0 * \text{Ανεργία1} + \alpha_1 * \text{Κρίση} + \alpha_2 * \text{ΑΕΠ} + \alpha_3 * \text{Πληθωρισμός} + \varepsilon \quad (12)$$

Η ανάλυση του μοντέλου (12) ερμηνεύεται ότι μια αύξηση κατά μια μονάδα (διατηρώντας σταθερές τις υπόλοιπες μεταβλητές)

- της ανεργίας των νέων ένα έτος πριν, προκαλεί την άνοδο της παρούσας ανεργίας των νέων κατά 1,028 μονάδες,
- του μέτρου της οικονομικής κρίσης, επιφέρει αύξηση κατά 2,836 μονάδες του δείκτη ανεργίας των νέων,
- και του Πληθωρισμού, επιβάλει άνοδο στις τιμές της νεανικής ανεργίας κατά 1,857 μονάδες.

Από τα υποδείγματα (6), (7), (8), (9) αλλά και από τα εμπλουτισμένα (13), (14) δεν διαφαίνεται σημαντική διαφορά στις επιρροές της χρηματοπιστωτικής κρίσης όσον αφορά τον φυλετικό διαχωρισμό των νέων ανέργων. Όμως, το ΑΕΠ και ο Πληθωρισμός φαίνεται να επηρεάζουν περισσότερο το αρσενικό φύλο καθώς υπάρχει στατιστική σημαντικότητα στις μεταβλητές αυτές, κάτι που επιτρέπει ένα τέτοιο συμπέρασμα σε αντίθεση με τις άνεργες νέες γυναίκες που μόνο το ΑΕΠ παρουσιάζει ερμηνευτικό χαρακτήρα. Τα μοντέλα παρουσιάζονται ακολούθως :

$$\text{Ανδρών } N = \alpha + \beta_1 * \text{Κρίση} + \varepsilon \quad (6)$$

$$\text{Ανδρών } N = \alpha + \beta_1 * \text{Κρίση} + \beta_2 * \text{ΑΕΠ} + \beta_3 * \text{Πληθωρισμός} + \varepsilon \quad (7)$$

$$\text{Γυναικών } N = \alpha + \beta_1 * \text{Κρίση} + \varepsilon \quad (8)$$

$$\text{Γυναικών } N = \alpha + \beta_1 * \text{Κρίση} + \beta_2 * \text{ΑΕΠ} + \beta_3 * \text{Πληθωρισμός} + \varepsilon \quad (9)$$

$$\text{Ανδρών } N = \beta_0 * \text{Ανδρών1} + \beta_1 * \text{Κρίση} + \beta_2 * \text{ΑΕΠ} + \beta_3 * \text{Πληθωρισμός} + \varepsilon \quad (13)$$

$$\text{Γυναικών } N = \gamma_0 * \text{Γυναικών1} + \gamma_1 * \text{Κρίση} + \gamma_2 * \text{ΑΕΠ} + \gamma_3 * \text{Πληθωρισμός} + \varepsilon \quad (14)$$

Μέσα από την απλή παλινδρόμηση του μοντέλου (6) διαπιστώνεται ότι αυξάνοντας κατά μία μονάδα το μέτρο της Κρίσης, ο δείκτης ανεργίας των νέων ανδρών αυξάνεται κατά 9 μονάδες περίπου ενώ στο μοντέλο (7) ο δείκτης ανεργίας των νέων γυναικών αυξάνεται κατά 7 μονάδες. Το μέτρο της Κρίσης σε διάστημα εμπιστοσύνης 95% δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντικό ($p\text{-value}= 0.502$) σε κανένα από τα μοντέλα (13) και (14). Όμως, η αύξηση του ΑΕΠ κατά μία μονάδα μειώνει κατά 1,945 την ανεργία των νέων ανδρών στο (13) και ελαττώνει αντίστοιχα κατά 1,706 την ανεργία των νέων γυναικών στο μοντέλο (14).

Ακόμη από το μοντέλο (15) γίνεται αντιληπτή η μεγαλύτερη ισχύ της οικονομικής κρίσεως στην ανεργία των νέων πτυχιούχων, όμως η μη σημαντικότητα της μεταβλητής στο υπόδειγμα απαγορεύει την οποιαδήποτε ερμηνεία.

Συμπερασματικά, οι στόχοι της εργασίας επιτεύχθηκαν και συμφωνούν στην πλειονότητα των περιπτώσεων με τη βιβλιογραφία. Βέβαια, ο μικρός αριθμός χρονολογικών δεδομένων περιορίζει την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων αλλά σίγουρα οι επιρροές της οικονομικής κρίσης στην ανεργία των νέων στην Ελλάδα είναι ένα θέμα που χρειάζεται περισσότερο διεξοδική έρευνα και μελλοντική μελέτη με σκοπό την κινητοποίηση και την ευαισθητοποίηση των διοικούντων για την προάσπιση αυτών των ευάλωτων ομάδων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Αντωνοπούλου, Ρ. Το «πρόβλημα» της ανεργίας. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. (2014, Φεβρουάριος 9). Ανακτήθηκε από <https://www.kathimerini.gr/opinion/752985/to-provlima-tis-anergias/>

Δουράκης, Γ. (2011). Παγκόσμια Οικονομική Κρίση και Οικονομικές Πολιτικές: Επιστροφή του John Maynard Keynes. Proceedings of the 11th International Conference of the Economic Society of Thessaloniki: ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΡΙΣΗ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ (pp. 71-93). Θεσσαλονίκη : Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης.

ΕΣΥΕ. (2003). *Από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας: στοιχεία για το 2000*.

ΙΝΕ-ΓΣΕΕ. (2001). Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση. *Ετήσια Έκθεση*, Αθήνα.

ΙΝΕ-ΓΣΕΕ. (2003). Μεταναστευτικές Τάσεις και Ευρωπαϊκή Μεταναστευτική Πολιτική. *Μελέτες νο. 50*.

ΙΝΕ-ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ. (2011). Η Ελληνική Οικονομία και η Απασχόληση έτους 2011. *Ετήσια Έκθεση*, Αθήνα.

Καμπέρης, Ν. (2001). *Κοινωνικές Αναπαραστάσεις των Νέων Εργαζομένων για την Εργασία και Εκπαίδευση*. Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα.

Κατσανέβας, Θ. (2002). *Επαγγέλματα του μέλλοντος και του παρελθόντος*. Αθήνα : Πατάκης.

ΚΕΠΕ Β. (2003). Εκπαίδευση και απασχόληση. *Οικονομικές εξελίξεις*, 3. Ανακτήθηκε από <https://www.kepe.gr/index.php/el/erevna/dimosieyseis/oikonomikes-ekseliksis/item/407-oikonomikes-exelixeis-teyxos-3-septembrios-2003.html>

ΚΕΠΕ. (2003). Εκπαίδευση και αγορά εργασίας. *Μελέτη νο. 50*. Ανακτήθηκε από <https://www.kepe.gr/index.php/el/erevna/dimosieyseis/oikonomikes-ekseliksis/item/407-oikonomikes-exelixeis-teyxos-3-septembrios-2003.html>

Μπασαράς, Α. (χ.χ). *Ελληνική Οικονομική Κρίση. Ανασκόπηση, Ανάλυση και Προοπτική*. Ανακτήθηκε από https://abc10.gr/images/Opictures/ellinikioikonomikikrisis.pdf?fbclid=IwAR1bSgkMUdUwTEjTtoi_Cr6WiTi9QCGyn6ZRWa5hnsNu3hqOoILviiDw

Ντονχάουζερ, Μ. (2020). Δέκα χρόνια μετά το ιστορικό ρεκόρ ανεργίας. Το Βήμα. Ανακτήθηκε από <https://www.tovima.gr/2020/01/27/finance/deka-xronia-meta-to-istoriko-rekor-anergias/>

Παπαπέτρου, Ε. (2003). Μισθολογικές διαφορές μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στην Ελλάδα. *Οικονομικό Δελτίο*. τεύχος 21.

Παρατηρητήριο Απασχόλησης Ερευνητική Πληροφορική Α.Ε. (2003). Αθήνα : Επετηρίδα Απασχόλησης.

Πελεκάνου, Μ. (2017). *Η Μεγάλη Οικονομική Κρίση (2008-.) Στην Ελλάδα : Ιστορική Αναδρομή Μέσω Των Αναφορών Των ΜΜΕ* (Μεταπτυχιακή Εργασία). Πανεπιστήμιο Πατρών: Πάτρα.

Σαμαρτζής, Γ. (2018). Η ανεργία, οι μορφές, οι συνέπειες και η καταπολέμησή της. ΗΡΟΔΙΑΚΗ. Ανακτήθηκε από <https://www.rodiaki.gr/article/404423/h-anergia-oi-morfes-oi-synepeies-kai-h-katapolemish-tis>

Σαμπεθαΐ, Ι. (2000). Η ελληνική αγορά εργασίας: χαρακτηριστικά, προβλήματα και πολιτικές (με έμφαση στην ευελιξία της αγοράς εργασίας και στην καταπολέμηση της ανεργίας σε συνθήκες μη πληθωριστικής ανάπτυξης). *Οικονομικό Δελτίο*, τεύχος 16.

Ξενόγλωσση

AMECO. (2016). AMECO database. Ανακτήθηκε από https://ec.europa.eu/economy_finance/ameco/user/serie/SelectSerie.cfm

Blanchflower, D.G. & Freeman, R. (2000). *Youth Employment and Joblessness*. Chicago: University of Chicago Press.

Caroleo, F.E. & Pastore, F. (2007). *The youth experience gap: explaining differences across EU countries*. Università di Perugia, Quaderni del Dipartimento di Economia, Finanza e Statistica, 41.

Caroleo, F.E. & Pastore, F. (2009). Le cause del(l'in)successo lavorativo dei giovani. *Economia & Lavoro*, 3, 107-31.

CEDEFOP. (2003). Ανακτήθηκε από <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ec5245c9-e587-4da1-8ab0-9963a22904c3>

Choudhry, M. T., Marelli, E. & Signorelli, M. (2010). The Impact of Financial Crises on Youth Unemployment Rate. *Quaderno*, n.79.

Clark, K.B. & Summers, L. H. (1982). The dynamics of youth unemployment. in *Freeman R.B. and D.A. Wise* (eds.), cit.

Crouch, C., Finegold, D. & Sako, M. (1999). Are skills the answer? The political economy of skill creation in advanced industrialized countries. Oxford University Press.

Demekas, D. & Kontolemis, Z. (1996). Unemployment in Greece-A Survey of the Issues. *IMF Working Paper*. no. 91.

European Commission. (2003). Jobs, jobs, jobs: creating more employment in Europe, Employment Taskforce.

EUROSTAT. (2016). *The EU in the world*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Freeman, R. & Wise, D. (eds.). *The Youth Labour Market Problem: Its Nature, Causes and Consequences*. Chicago: University of Chicago Press.

Glytsos, P. N. (1990). Anticipated graduate job mismatches and higher education capacity inequalities in Greece. *Higher Education*. 19, 397-418.

Honohan P. & Laeven, L.A. (2005). *Systemic Financial Distress: Containment and Resolution*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hyz A. and Karamanis K. (2019). The situation of disadvantaged groups on the labour market in Greece: Gap Analysis. *Global Business and Economics Review*, Vol. 21(5):624-645.

IBRD. (2010). International Bank for Reconstruction and Development. Ανακτήθηκε από <https://www.worldbank.org/en/who-we-are/ibrd>

Jacobsen, J.P. (1999). Labor force participation. *The Quarterly Review of Economics and Finance, Elsevier* 39, 5, 597-610.

Kanellopoulos, C. & Psacharopoulos, G. (1997). Private Education Expenditure in a Free Education country: the case of Greece. *International Journal of Development* 17. 1, 73-81.

Karadinos, D. (2000). *Labour shortages and skill gaps: Greece*. SYSDM-First thematic input.

Karamanis K., Triarchi E. and Pappa P. (2016). Market Liberalization in a Small Open Economy and Its Impact on Employment Characteristics. *Strategic Change*, Vol. 25(4): 361-369.

Karamanis K. and Hyz A. (2014). Flexible working and unemployment in Greece: an analysis and review of the evidence. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, Vol. 4(10):533-542

Karamanis K. and Naxakis C. (2014). Minimum Wage and Unemployment in Greek Labour Market: A Descriptive Analysis. *International Journal of Human Resource Studies*, Vol. 4(4):36-47.

Karamanis, K., Beneki, Ch. and Ioakimidis, M. (2018). Greek Labour Market: The Evaluation of Minimum Wage and Unemployment during the Period 2000-2017. *Journal of International Studies*, Vol. 11(4): 93-105.

Kufidou, S. & Mihail, D. (1999). Decentralization and flexibility in Greek industrial relations. *Employee Relations* 21. 5, pp.485.

Lambropoulos, H. & Psacharopoulos, G. (1992). Educational Expansion and Earnings Differentials in Greece. *Comparative Education Review*. 36, 52-70.

- Lambropoulos, H. (1992). Further Evidence on the Weak and the Strong Versions of the Screening Hypothesis: The case of Greece. *Economics of Education Review*. 1.
- Layard, R., Nichell, S. & Jachman, R. (1991). Unemployment: Macroeconomic Performance and the Labour Market. Oxford university Press.
- Lianos, T., Sarris, A.H. & Katseli L. T. (1996). Illegal immigration and local labour markets: the case of Northern Greece. *International Migration*. 34, pp. 449-484.
- Magoula, T. & Psacharopoulos, G. (1999). Schooling and monetary rewards in Greece: an over-education false alarm? *Applied Economics*. 31, pp. 1589-1597.
- Nassiakou, M. (1981). The tendency toward learning in the Greek countryside. *Journal of the Hellenic Diaspora*. 8, 63-90.
- OECD. (2005). Education at Glance. Paris.
- OECD. (2016). The Sustainable Development Goals as Business Opportunities
- Okun, A. M. (1962). Potential GNP: Its Measurement and Significance, in Proceedings of the Business and Economic Statistics Section, *American Statistical Association*, Washington, D.C., pp. 98-103.
- Papalenzandris, N. (2000). Flexible working practices: trends in EU and Greece, EEDE-IEKA conference held in 5/6/00.
- Psacharopoulos, G. & Soumelis, C. (1979). A quantitative analysis for the demand for higher education. *Higher Education*. 8, pp. 159-177.
- Psacharopoulos, G. (1990). Education and Professions in Greece in the light of 1991. *European Journal of Education* 25. 1. pp. 61-74
- Psacharopoulos, G. (1991). The process of status attainment in Greece. *Modern Greek Studies*. 9, 237-47.
- Rees, A. (1986). An Essay on Youth Joblessness. *Journal of Economic Literature*, 24, (2), 613-628.
- Ryan, P. (2001). The school-to-work transition: a cross-national perspective. *Journal of Economic Literature*, 39(1), 34-92.
- Scarpetta, S., Sonnet, A. & Manfredi, T. (2010). Rising Youth Unemployment During the Crisis: How to Prevent negative LongTerm Consequences on a Generation? *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, n. 6.
- Signorelli, M. (2005). Growth and Employment: Comparative Performance, Convergences and Co-movements. *Economic Department Working Paper*, n.8, University of Perugia.

Signorelli, M. (2008). *Employment and Unemployment in a Multilevel Regional Perspective*. in M. Petricoli (ed.), *Mediterranean Europe*, P.I.E. Peter Lang, Bruxelles.

Tatsi, F. and Karamanis, K. (2021). Education and Training of Human Resources in Businesses and Organizations: Theoretical Framework”, *The Hellenic Open Business Administration Journal*, Vol. 7(1): 17-36.

Topel, R.H. & Ward, M.P. (1992). Job Mobility and the Careers of Young Men. *Quarterly Journal of Economics*, 107(2), 439-479.

Tsoukalas, C. (1981). Some aspects of overeducation. *Journal of Hellenic Diaspora*. 8, 109-121.

UNCTAD. (2010). Trade And Development Report. Ανακτήθηκε από https://unctad.org/system/files/official-document/tdr2010_en.pdf

Van de Velden & Wolbers, M. (2001). *The integration of young people into the LM within the European Union: the role of institutional settings*. doi: [10.1093/0199252475.003.0007](https://doi.org/10.1093/0199252475.003.0007)